СПИСАНИЕ ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ

Българи

БРОЙ 3 | 2017 ЦЕНА – 30 Kč

Росина Кашичкова – живот във висините

Разговор с Иржи Менцел

Ураганът Ирма

Голямата любов на Петко Рачов Славейков

Остров Света Анастасия

Замъкът във Валтице

Broi 3 2017 v1.indd 1 14.10.2017 23:15:15

Съботно-неделно училище „Възраждане“

Голямо българско семейство в центъра на Прага

Прием на деца и ученици за новата 2016/2017 учебна година:
– детска градина и предучилищна група,
– начален етап,
– вокално-танцова група „Орфей“.

Контакти: bagari@atlas.cz, 777 196 322
Адрес: Дом на националните общности „Воцелова“ 3, Прага 2
Спирка на метро и трамвай: I. P. Pavlova

Скъпи читатели,

Тази година лятото отмина някак неусетно, но сякаш продължава да ни маха с ръка. Неслучайно с настоящия брой ви връщаме към няколко летни събития, които се проведоха в Чехия. През юни в Огледалната зала на Българското посолство бе представено третото издание на „История на България“ с участието на автора й проф. Ян Рихлик. Същият месец беше отбелязана и десетгодишнината от откриването на Дома на националните малцинства в Прага с концерт и изложба „10 години с вас“. Българският културен институт участва в Нощта на музеите с интересния проект „Музикални скулптури“. През юли във Велехрад бе открита изложба „Иконография“ на Стефка Николова, посветена на славянските първоучители и покровители на Европа Св. Св. Кирил и Методий. Българската органистка Силвия Георгиева изнесе концерт, посветен на Ян Амос Коменски, в Юбилейната синагога в края на август.

През месец август на връх Шипка стотици българи отбелязоха 140-годишнината от Шипченската епопея и почетоха паметта на загиналите опълченци и войници в епичните боеве през лятото на 1877 г.

Варна заживя в ритъма на младостта и се превърна в една истинска Европейска младежка столица с множеството концерти, фестивали, литературни срещи и спортни прояви, които продължават през цялата 2017 г.

Лятото ни дарява с морска романтика и ни дава възможност да стигнем без препятствия до едно наистина райско място в сърцето на морето с уникална манастирска обител – остров Света Анастасия. Там църквата и манастирските сгради носят спомени от далечни времена и продължават да разпръскват духовна светлина в морската шир, а фарът на острова сякаш „осветява“ светли и тъмни събития от нашата история. Друго силно духовно място, разположено в Централна Гърция, е манастирският комплекс и природен феномен Метеора, който е включен в Списъка на световното културно и природно наследство.

Замъкът във Валтице, разположен в Моравия, е друг обект от списъка на ЮНЕСКО, с чиято история можете да се запознаете в настоящия брой.

Пътешествията този път, освен природни и културни забележителности, включват и природни катастрофи. Ураганът с женското име Ирма, означаващо справедливост, помете цели островни държави и се нареди сред най-силните урагани, регистрирани някога. Между силно пострадалите държави беше и Куба. Очаква ви необикновен разказ от мястото на събитието.

На страниците на списанието имате възможност да се запознаете с една смела жена от българо-чешки произход – Росина Кашичкова. Тя има богат опит не само с мекото кацане, но и с екстремното спускане. Заповядайте в школата й запарашутисти или на борда на „Боинг 737“.

Големият чешки режисьор Иржи Менцел ни разказва за добрите орисници в живота и за всеобщото оглупяване, което според него е болест на съвремието.

Срещаме ви и с две големи възрожденски личности от нашата история: с Васил Априлов - един от създателите и дарителите на Априловската гимназия в Габрово и с поета, фолклориста и политика Петко Рачов Славейков, който през голяма част от живота си е разкъсван между семейните си задължения и голямата си любов.

През септември тази година отвориха широко врати БСУ „Д-р Петър Берон“ и двете неделни училища в Прага и Бърно, за да посрещнат тържествено малки и големи ученици и да ги приобщят към българското четмо и писмо. Нека им пожелаем спешна и щастлива учебна година!

А на Вас, скъпи читатели, приятно четене!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4-6
Коменски и светът / Неделните училища в Прага и Бърно / Честит първи учебен ден!

Българо-чешки връзки 7-11
Какво е за мен България?/ Разговор с Иржи Менцел / Трето издание на „История на България“ / Изложба на български икони във Велехрад

Годишнини 12 - 17
170 години от смъртта на Васил Априлов / 140 години от Шипченската епопея / Голямата любов на Петко Рачов Славейков

Накратко 18

Интересно 19 -25
Варна - Европейска младежка столица 2017 г. / Живот във висините / Ураганът Ирма

Култура 26-28
„10 години с вас“ / „Музикални скулптури“ / Етнографският музей на Пловдив чества 100 години

Пътешествия и разходки 29-37
Замъкът във Валтице / Остров Света Анастасия – райски кът в сърцето на морето / Метеора

На корицата: Росина Кашичкова в пилотската кабина. Снимка: личен архив на Росина Кашичкова

Orbis Pictus Misicus

Органен концерт на Силвия Георгиева

Силвия Георгиева, Васил Самоковлиев и Светлана Лазарова

На 23 август т.г. в Юбилейната синагога в Прага се проведе концерт на талантливата българска музикантка Силвия Георгиева, посветен на учителя на народите Ян Амос Коменски.

Ценя и уважавам умението на Силвия Георгиева като председател на сдружение „Св. св. Кирил и Методий" и като музикант. Тя често успява да покаже на пражката културна общественост, че в чешката столица живеят и творят талантливи българи. Всеки път посвещава концерта си на значими годишнини, свързани със събития и имена от чешката история, кани за свои съорганизатори солидни пражки организации, привлича интелигентна публика. Това, че концертите й се провеждат в прекрасната, така наречена, Юбилейна синагога, построена в стил сецесион с елементи на мавританска стилизация и орнаменти, показва, че е създала добри контакти и с еврейската диаспора в Прага. В публиката бяха не само българи, но и лингвисти от цял свят, дошли на летния семинар по чешки език, който ежегодно по това време се организира от Карловия университет и неговия Институт по бохемистика, поканен от Силвия Георгиева за съорганизатор. Затова и встъпителното слово бе предоставено на д-р Сватава Шкодова - директор на споменатия институт. В него тя представи на публиката творческия път на нашата изтъкната музикантка, овладяла до най-висша степен три инструмента – пиано, орган и чембало, бидейки ученичка на видни български и чешки музикални педагози. Словото й се превеждаше от преводач на английски език заради разнородната публика. Преди да тръгне да изкачва високите стъпала към органа, изпълнителката ни запозна със своята концепция за съставянето на програмата на концерта си. Той бе посветен на 425-та годишнина от смъртта на чешкия религиозен деец, мислител, общественик и родоначалник на съвременната педагогика Ян Амос (1592-1670) - "учителят на народите", както го наричат чехите, и бе озаглавен „Коменски и светът". Програмата кореспондира с най-известното литературно произведение на Ян Амос - „Лабиринтът на света и раят на сърцето" и най-вече обяснява подбора на композиторите и произведенията, включени в концерта. Знае се, че след неуспешното чешко въстание против Хабсбургите през 1621 година, Коменски напуска страната, изселва се в Полша, откъдето като лектор обикаля университетите в Англия, Унгария, Италия, Германия, Холандия.

Юбилейната синагога

Снимки: архив на Васил Самоковлиев

Допадна ми хрумването на Силвия Георгиева чрез включените в концерта й композитори от споменатите страни и ние, слушателите й, чрез света на музиката да преминем през онези страни в онези времена. Насладихме се на ренесансова и барокова музика и от 16-ти и 17-ти век на композитори като Орландо ди Ласо, Бартоломеус Преториус, Джироламо Фрескобалди, Уилям Бърд, Дитрих Букстехуде, Бернардо Паскуини, Георг Муфат . Не липсваше и музикално произведение на самия Ян Амос, непознато дори за чешката публика. На този концерт Ян Амос имаше своеобразна премиера. Хармонията от внушителните звуци на органа, великолепната акустика и живописния интериор бе завладяла слушателите, запълнили цялата зала. За това свидетелстваха вглъбените лица на слушателите, докато звучеше музиката и сърдечните, бурни аплодисменти след концерта. След прекрасната музика настъпи напрегната тишина в очакване на изпълнителката, която и този път измина пътя си на признание - от органа, някъде по височини до синагогата, очаквана с нетърпение и посрещната с бурни овации и цветя. От сърце ми се иска навсякъде по Европа, където Силвия Георгиева гастролира, да я съпровождат много цветя и бурни аплодисменти.

Васил Самоковлиев

Broi 3 2017 v1.indd 4 14.10.2017 23:15:16

Отново на училище

През септември Неделното училище в Бърно отвори врати за трета поредна година. В него се обучават деца и ученици с български произход, които посещават чешки училища. Всяка неделя те имат часове по български език по специална програма за обучение на децата на българските граждани в чужбина, одобрена от Министерството на науката и образованието на Република България.(б.ред.)

На добър час, скъпи ученици!
Много успехи и радост, уважаеми учители и деятели!
Нека заедно да учим децата ни да говорят, пишат и четат на български език и да създадем у тях чувство за българска културна идентичност.

Откриване на учебната година в Неделното училище в Бърно

Снимка: архив

Галя Георгиева

Напред! Науката е слънце!

На 17 септември в Дома на националните общности в Прага бе открита новата учебна година на СНУ „Възраждане“. В този вълнуващ ден училищния праг прекрачиха 60 малки и големи ученици. Залата на Дома се оказа малка да побере децата от предучилищната група, учениците, учителите, родителите и гостите на тържеството. Всички те се събраха в центъра на чешката столица, обединени от своя род и език.

„Добре дошли в нашето голямо българско семейство в Прага. Желая много успех на всички ученици по пътя на знанието! На добър час на всички учители и ученици!“, поздрави присъстващите Мария Захариева – председател на сдружение „Възраждане“.

Последва кратка литературно-музикална програма, изнесена от учениците от първи и трети клас. С голямо вълнение те рецитираха и пяха български песни под аплодисментите на публиката.

Ето че училищният звънец огласи началото на първия учебен час и събра развълнуваните учители и нетърпеливите ученици в класните стаи.

Нека да е спорна и успешна новата учебна година за стотиците български училища по света – пазители на българския език и традиции!

Румяна Кирилова

Отново на училище

Снимки: Здравка Славова

Broi 3 2017 v1.indd 5 14.10.2017 23:15:17

Честит първи учебен ден!

15-ти септември! Първият учебен ден – празник на знанието, символ на духовност и просвещение! Ден, който не фигурира в официалния ни календар, но присъства във всеки български дом и е мил празник за всички.

15 септември 2017 година, БСУ „Д-р Петър Берон", гр. Прага; музика, цветя, балони, весела глъчка, усмихнати лица - на ученици, на учители, на родители и гости. Необикновен е денят, необикновен, защото е първи. А всяко първо е красиво.

Започва една специална учебна година за БСУ, под знака на неговата 70-та годишнина.

Под звуците на химна на Република България в празнично украсената зала започва за 70-ти път едно ново светло начало – по-добро, по-чисто и по-ведро.

Официални гости на тържеството са: Негово превъзходителство г-н Лъчезар Петков, посланик на Република България в Чешката република, г-жа Галя Димитрова, завеждащ Консулска служба, г-жа Галина Тодорова, директор на Българския културен институт в Прага, представители на българската общност в Чехия и др.

За първи път новата учебна година бе тържествено открита от посланика на Република България в Чешката република, г-н Лъчезар Петков.

Таня Борисова – директор на БСУ „Д-р П. Берон" и посланик Лъчезар Петков

В своето слово той поздрави сърдечно всички и подчерта важността от взаимодействието между Посолството и българското училище. Посочи, че с любов, грижа и всеотдайност българската държава и институциите гледат към нашите прекрасни деца, изтъкна значимостта на тази светиня, наречена Българско училище в Прага, утвърдила „традиции с дух, който извисява мисълта, стремежа и желанието за успех, с поглед към красивото и истинското, с добротата като водещ елемент."

С мили думи към първокласниците, с мъдри съвети към абитуриентите, с пожелание за здраве и сили на учителите за една щастлива и ползотворна учебна година завърши словото си посланик Петков.

След това той връчи първата награда за тази учебна година на Цветан Лазаров от 11 клас, заел първо място в Националния ученически конкурс за компютърна презентация „Мила родино".

Музикалната програма, изпъстрена със стихове, песни, артистични изпълнения, предизвика положителни емоции и приятни преживявания у присъстващите. Директорът, г-жа Таня Борисова, плисна менчето с вода и здравец пред входа на училището, което е ясен знак, че когато обичаи и духовност „вървят" ръка за ръка , успехът е неминуем.

Сладкогласното училищно звънче призова първи в сградата на училището малките първокласници, които с греещи очи и усмихнати лица трепетно преминаха през отрупания от свежи цветя венец на входа на училището.

В първия учебен ден Българското училище в Прага с отворени врати посрещна всички деца, за да ги приобщи към вековния стремеж на народа ни към знание и просвещение – изконните начала на българщината! Нека той да бъде най-прекрасният и неповторимият, ден на щастливите усмивки и добрите пожелания.

На добър час през новата учебна година, да бъде успешна, изпълнена с творчески дух, с вяра и любов към науката!

Снежана Тасковова

Таня Борисова – директор на БСУ „Д-р П. Берон"

Снимки: Мария Захариева

Broi 3 2017 v1.indd 6 14.10.2017 23:15:19

Какво е за мен България?

Снимка: архив

България! Тази великолепна страна е моята скъпа родина. Тя заема важно място в душата ми и винаги ще бъде част от мен. Моето отечество ще ме съпровожда където и да отида по света. То се превръща в ценност. Това се доказва от много български поети, писатели и революционери, които са посветили своето творчество и живот на България.

България е една неописуема страна, която притежава много богатства. Тя има величествена природа и незабравима история. Въпреки че не е с големи размери, България е пълна с много красоти. Природата на тази великолепна страна е божествена и всеки би се възхитил, след като види величествените Рила, Пирин, Родопи и Стара планина, красивите плажове, разположени по крайбрежието на Черно море, необятната Дунавска равнина, както и богатата Тракия. Споменаването на тези имена е достатъчно, защото те не могат да бъдат описани само чрез думи. Природата на България поражда чувства, които могат да се усетят само след като се види тази картина. Всички планини, долини, низини, равнини крият в себе безброй мистични и красиви места и забележителности, създадени от природата и от човешката ръка.

В България можем да открием връх Мусала, Седемте рилски езера, Рилския манастир, Мадарския конник, река Ропотамо, езерото Сребърна, историческите градове Габрово, Велико Търново, Копривщица и Ловеч. В нашата родина се крият още много други красиви и незабравими места. Ако започна да описвам всяко едно от тях подробно, то бих могъл да напиша цяла книга.

Едно от тези незабравими места е връх Мусала. Той е един от титаните в Европа и със своята величественост може да накара всеки българин да се гордее с него. Седемте рилски езера са също едно великолепно творение на природата и заедно с връх Мусала правят Рила символ на величие.

Друг символ, за който са писали много български поети и писатели, е великият Балкан. Тази планина се е превърнала в символ на цяла България и на хайдушките чети, които са се крили там и са допринесли много за освобождението на нашата родина от турско владичество.

Много важна роля имат красивите долини и равнини, защото те са служили за дом на първите българи. Със своята необятност те могат да омаят всеки човек. Те изхранват и цялата държава.

Красивата ни природа е рай за туризма и аз се гордея и с това. България може да покаже на туристите своята прелест. Едно от чудните места, обичани от мен и от много мои сънародници, е българското Черноморие, където през лятото всеки може да си почине от тежкото ежедневие. Тук има много известни градове, които имат и богата история, като Созопол, Несебър, Поморие. Популярен е и планинският туризъм с курорти като Банско, Боровец, Сандански, Самоков и много други.

В полите на Рила се крие едноименният манастир- Рилският. Той е ценно историческо наследство за България. Тук са се пазили културата и езика на всички българи векове наред. Но много важно значение за запазването на българската нация и държава е имал красивият и величествен град Търново, който е бил столица на Българската държава дълги години.

Аз се гордея и с великата и богата българска история. От нея ние можем да си вземем поука и за живота. Въпреки че в нея има няколко падения, тук можем да открием и много победи и възходи. Все пак България е една от първите държави в днешна Европа, които са се създали в далечното минало. Управлявана е от велики владетели, като хановете Аспарух, Крум, Омуртаг, княз Борис I, царете Симеон, Калоян, Иван Асен II, Иван Александър. Кой не би се гордял с личности като тях? България също е преживяла пет века османско владичество и е успяла да се възобнови благодарение на несломимия български дух и жертвоготовността на революционери като Левски, Ботев, Каравелов, Бенковски.

Българската природа е пряко свързана и с историята, защото тя е вдъхновила много революционери, творци и други известни личности. Гордея се с постиженията на българи, които са прославили нашата родина. Велики български творци, като Ботев, Вазов, Алеко, Яворов са успели да променят начина, по който българите са възприемали литературата до тогава. В историята ни могат да се открият още много известни личности, допринесли много за възхода на нашата родина и с делата си ни дават пример за това какво трябва да направим и ние, за да станем част от историята на България.

Гордея се с това, че съм роден в красивата и богата България, която е един земен рай. Със своята красива природа и богата история тя би омаяла всеки човек, който я посети, и би го накарала да я заобича.

О, Българийо!

Георги Стоянов Георгиев,
БСУ"Д-р П. Берон", гр. Прага

1-ва награда за есе в конкурса
"България в длана ми"

Broi 3 2017 v1.indd 7 14.10.2017 23:15:20

Иржи Менцел: Орисниците бяха добри към мен

Иржи Менцел

Снимка: Мария Захариева

„Когато един човек си даде сметка че всички наоколо са по-млади от него и че вече се числи към категорията „родени по-рано“, започват да го обземат странни усещания. Умореният му мозък усърдно изтрива от паметта му всичко недобро, остават само приятните му спомени и така констатира, че светът с времето става все по-лош“. Иржи Менцел. И все пак великият кинорежисьор и актьор признава и това: „Този свят е до полуда прекрасен, не съвсем, но аз такъв го виждам“...

Е, как да е друго - още първият му филм „Строго охранявани влакове“ става носител на „Оскар“ и години наред е единственият чешки филм сред стоте най-добри филми на света.

В последните дни на март в Прага, в едно типично чешко кафене, имах удоволствието чрез преводача Васил Самоковлиев да говоря с мъжа от Пражката пролет Иржи Менцел за нещата от живота и най-вече за изкуството. Макар че големият творец не обича многомного тази дума, защото зад нея се крият много шарлатани. Ето нашият разговор.

В книгата си „Капризни години“ пишете, че като дете сте заспивал с книга на гърдите си, а сега не ви се чете, защо?

Сега вече заспивам преди да съм отворил книгата. Аз вече не чета литература. Има само измислици. Вече и филмите не харесвам. Предпочитам документалното кино. Всичко ми се струва повърхностно, безинтересно.

Вие сте човек, който винаги е предпочитал словото. Пишете, че вашата страст е бил радиотеатърът, че винаги сте искали да правите театър и заедно с това правите „брак по сметка“ с киното.

Да така е. Знаете ли, има една чешка пословица „Стигнах до киното като слепия до цигулката“. Наистина аз винаги съм искал да се занимавам с театър, но не ме приеха в Театралната академия поради липса на талант. По това време започваше активна работа телевизията - трябваха й кадри, хора. Пък и не беше толкова взискателна, колкото в театъра. Затова реших да кандидатствам във Филмовата академия и там имах изключителен шанс да попадна на професор Ваврa - той ме научи да правя филми.

Пръста на съдбата къде го виждате? Правите първия си филм „Строго охранявани влакове“ и получавате „Оскар“.

Беше случайност. Друг е трябвало да прави този филм, но той се уплашил, като прочел литературния материал...Вероятно и аз щях да се уплаша...Но аз обичах Храбал и като ми казаха, че ще правя филм по негов разказ, много се зарадвах. И така се захванах. Имах късмет.

Вие обичате да разказвате за орисниците, добрите орисници във вашия живот...

Да, истина е, орисниците бяха добри към мен. Но, знаете ли, ако бях започнал две-три години по-рано или по-късно, нямаше да съм част от вълната, която направиха моите състуденти. Тогава чешкото кино беше на ниво. Темите, които разглеждаше, вълнуваха и то не само у нас. Просто уцелих вкуса на онова време.... Имах късмет. Всичко е случайност.

Обичате еднакво театъра и киното. Но театърът не е ли по-добър? Там първенството е на думите...

Не само думите. В театъра има и движение. Установява се контакт между човека на сцената и този отсреща и прескачат искри... Това е прекрасно. Знаете ли, всяко представление е различно. Докато филмът е винаги един и същ. Това са сенки, прожектирани на екран.

Докога във филмите се чувства уважение към живота и човека?

Не съм експерт по история на киното, но например по времето на неореализма в Италия, 50-те години - героят е човекът. Днес са приказки. Пълно е с измислици, с цел да е по-интересно... Днес всичко е измислено. Все по-рядко гледам филми. На моята възраст имам право да ми е скучно.

Това не е ли, защото днес диктатът на публиката е много силен и режисьорите са принудени да се съобразяват с това?

Да, има филми, които се подмазват на публиката... Разбира се, има и други... През последните 15 години съм бил жури на 30-тина фестивала. Гледал съм много филми и нито един от тях не беше весел. А в комедиите винаги има повече истина, отколкото в така нареченото сериозно кино.

Днес има много трупове, кръв, жертви...Това ли иска човекът?

Човекът е любопитен и щом той не страда, приятно му е да гледа как другите страдат... Това, което остава в паметта ми, са комедиите. Сериозните филми не искам да ги гледам отново. Скучни са... комедията гледа на човека искрено и за нея той е едно смешно създание.

Затова ли обичате толкова много Храбал?

Разбира се, Храбал успява да съчетае шегата и сериозното. Когато четях първия му разказ, не знаех да се смея ли, да плача ли. Животът е такъв - и смешен, и тъжен. Хуморът върви ръка за ръка с човека, защото човекът е и весело създание. Можем едновременно да го съжалим и да му се смеем.

Broi 3 2017 v1.indd 8 14.10.2017 23:15:21

Иржи Менцел и Людмила Сугарева

Днес, когато казваме, че е времето на еднократната употреба, че всичко се произвежда за еднократна употреба, можем ли да кажем, че изкуството е за еднократна употреба?
Трудно е да се определи кое днес е изкуство. Целта на голяма част от творците не е да служат. Мотивира ги желанието да бъдат забелязани... Навремето Чехов, Молиер, Рембранд - всичките са създавали творчество без да търсят слава.

А защо днес е толкова силна стръвта към славата?
Всеки иска да се докаже по някакъв начин... Проблемът е в демокрацията... Не ме приемайте на сериозно...

Не мислите ли че прекаляваме с подправките в модерното днешното изкуство?
Предпочитам да не ползвам думата изкуство. Рембранд е рисувал картини... Както и много други художници... И знаете какво създават... Тогава не е съществувала фразата „Аз съм човек на изкуството. Имам право на всичко".

При това е имало приемственост между творците... Днес всичко започва от мен...
Да, така е.

Като творец кого от рода си наследявате?
Дядо ми по майчина линия беше миньор, но рисуваше добре. Бащата на баща ми пък беше бръснар, но се е занимавал с аматьорски театър. Баща ми пишеше детска литература...

Както се казва у нас, в България „Крушата не пада по-далеч от дървото" (смях).
Господин Менцел, какво иска човекът - свобода или сигурност?
Всеки е различен. Аз например не харесвах болшевиките. Но е факт, че по онова време всичко беше подредено и действаше. Сега трябва сам да си организираш всичко. Като дойде нежната революция, имаше примера на филма „Чучулиги на конец". Преди премиерата ми дадоха микрофон, включиха камерата и ме питат - радвам ли се, че вече няма цензура. Тогава се сетих, че когато бях в Париж, на Шанз-Елизе имаше много кина, където играеха само глупости. Гордеех се, че у нас хората гледат добри филми, а не тези френски глупости. Затова казах, вероятно за изненада на мнозина, че в цензурата има и нещо добро. Предпазваше от глупост... Разбира се, големи проблеми си създадох.

Вие наричате онези хора от Пражка пролет нулите, които са се овластили. Днес как е?
Ако нулите са хитри - имат шанс. Защо не? Както по времето на тоталитарния режим... Не беше нужно да харесвате Брежнев, но трябваше да знаете как да спечелите хората... Днес е напълно същото. По-рано правиха социалистически кич, сега - капиталистически...

Светът в своята есен ли е?
Отдавна е зима... Хората са по-глупави. Сега има свобода, но хората са разпуснати...

Казват, че големият, отсъстващ от живота ни, е хуманизмът.
Да, така е. Днес гледат на хуманистите като на глупаци. Преди 100 години хората бяха идеалисти. Мислеха си, че човечеството ще бъде все по цивилизовано - не се получи.

Кажете за Вацлав Клаус... Познавали сте го...
Да не говорим за смешници.

А Вацлав Хавел?
Това е нещо друго. Хавел е свестен човек...

Не мислите ли, че Вацлав Клаус има интересни разсъждения за Европейския съюз, които се случват днес?
То е, за да привлече внимание... Той се мисли за по-умен от останалите. Не беше добър президент, но не подозирах, че ще дойде още по-лош.

Накъде отиваме?
Не знам. Оглупяваме, това е.

Защо думата на времето ни е постистина?
Не знам, нека Ви отговори някой, който разбира от постмодернизма. Знам, че това са просто празни приказки.

Но днес вече говорим за фалшиви новини? Това какво е?
Пак ще повторя - оглупяваме. Радвам се, че ще умра преди всичко да отиде по дяволите. Не си мислете, че съм песимист. Просто не мога да го променя... Хубаво е да виждаш накъде вървят нещата и да си подготвен.

Ако повторим Оскар Уайлд, че най-големият недостатък на човека е неговата повърхностност, съгласявате ли се? Ще го повторите ли?
Разбира се. Така е. Но той каза и нещо също така вярно „Жената е създание, което не знае какво иска, но не те оставя на мира, докато не го получи"...(смях)

Господин Менцел, как виждате изкуството след 50 години?
Радвам се, че няма да го доживея... Само ми е мъка за моите дъщери - не знам какво ще доживеят и това ме плаши...

Постмодерният човек не знае що е истина, но знае що е наслаждение...
Съгласен съм. Може и да ви учудя, но аз предпочитам насладата пред истината... Да си въобразявам че мога да променя нещо, би било просто надменно.

Благодаря ви!

Людмила Сугарева

Снимки: архив на Людмила Сугарева

Broi 3 2017 v1.indd 9 14.10.2017 23:15:21

Трето издание на „История на България“

На 15 юни 2017 г. в Огледалната зала на Посолството на Република България в Прага бе представена книгата на проф. Ян Рихлик „История на България“, издадена от „Лидове новини“ през 2016 г. Ораганизатор на събитието бяха Българското посолство, БКИ и „Лидове новини“. Сред гостите бяха редакторът на книгата Ян Урбан и директорът на издателството Ева Плешкова.

Вечерта откри Н. Пр. Лъчазар Петков, който представи проф. Ян Рихлик като виден чешки интелектуалец, удостоен с почетното звание „доктор хонорис кауза“ на Софийския университет.

Посланик Петков подчерта, че книгата „История на България“ е петата поред книга, свързана с историята на България и написана на чешки език след тези на Павел Йозеф Шафарик, Константин Иречек, Франтишек Хибл и Честимир Аморт.

Проф. Ян Рихлик благодари на Българското посолство за възможността да представи книгата. Той каза, че интересът към България в чешките академични кръгове е бил винаги по-голям, отколкото интересът на българските академични кръгове към Чехия. Идеята за създаването на книгата възниква още в периода 1979-1984 г., когато младият тогава учен пише дисертацията си в България. Сподели, че по това време страната ни е била възприемана твърде едностранчиво в бивша Чехословакия като 16-та съветска република. Чрез книгата си историкът искал да покаже, че този възглед е погрешен и че България има много богата история.

Написването и издаването на „История на България“ става възможно едва след 1989 г. На помощ му идва издателство „Лидове новини“, което реализира амбициозния проект „Истории на света“. Книгата „История на България“ е завършена през 1999 г. и е издадена през 2000 г. Изчерпана е за по-малко от година. Две години по-късно следва второто й издание. Третото, преработено и допълнено издание излиза от печат през 2016 г.

Проф. Ян Рихлик

Книгата съдържа 12 глави. Като тези за българо-чешките връзки, за българската култура и наука и националното възраждане са писани съвместно с проф. Иван Павлов, проф. Емилия Ангелова, доц. Владимир Пенчев и д-р Светлана Байчинска.

Проф. Ян Рихлик е автор също така на историите на Сърбия, Хърватска, Македония, Словения и Украйна, издадени от същото издателство.

Той разясни, че в „История на България“ се придържа към класическото деление, възприето от българската историография и че има собствена интерпретация за различни исторически събития.

Проф. Ян Рихлик подчерта, че българо-чешките връзки през годините са били винаги коректни и това до голяма степен се дължи на факта, че двете държави никога не са имали общи граници.

Той се спря подробно и на чешката помощ за България след Освобождението, като разясни, че чехите са имали своя интелигенция в рамките на Австро-Унгария. Те са идвали да работят в България със съгласието на австрийското правителство. Не са им били създавани пречки, тъй като Виена се стреми да премахне руското влияние в страната ни. Редица чехи смятали за свое морално задължение да помогнат на славяните на Балканския полуостров. Много от тях работят и в Сърбия, но този факт не е така известен. Така че подбудите им не са били само икономически.

Проф. Рихлик спомена интересни факти за фамилията Иречек, като подчерта, че в България е по-известен Константин Иречек, който още на 22 г. написва „История на българската държава“ (1876 г.), публикувана на чешки, немски и руски. Известният в България превод е на руското издание. В Чехия обаче е по-популярен баща му Йозеф Иречек – историк, етнограф, политик, както и чичо му - Херменегилд Иречек, доктор на юридическите науки.

Проф. Рихлик смята, че за чешката историография много по-голямо значение от книгата на Константин Иречек има трудът на Франтишек

Представяне на книгата „История на България“ в Огледалната зала на Посолството

Broi 3 2017 v1.indd 10 14.10.2017 23:15:22

Хибл „Историята на българския народ“ в два тома, издадена през 1930 г. от „Исторически клуб“ една година след смъртта на Хибл. За съжаление тази книга не е преведена на български. Безспорен принос според Ян Рихлик има и книгата на неговия професор Честимир Аморт „История на България“ (1980 г.), която обаче съдържа неизбежния за времето си идеологически баласт.

Засегнат беше и малко известният факт, че Райхщадското споразумение между Русия и Австро-Унгария от 26 юни 1876 г. е било подписано в замъка в Заруби (Райхщад), който се намира в Чехия. Още тогава е била определена до голяма степен бъдещата съдба на България. Съгласно текста на тайното споразумение Австро-Унгария и Русия се договарят, че „ако се стигне до териториални промени или разпадане на Отоманската империя, създаването на голяма компактна славянска или друга държава е изключено“.

Известният чешки историк отдели специално внимание на значението на Св. св. Кирил и Методий в чешката история като „кръстители ма християните“. Те спомагат за разпространяването на християнството във Великоморавия и са възприемани като символи на славянската култура.

Ангел Маринов, проф. Ян Рихлик, посланик Лъчезар Петков, Надя Алианабиова

В края на срещата желаещите имаха възможност да си купят новото издание на „История на България“ и да получат автограф от проф. Рихлик.

Мария Захариева

Снимки: Мария Захариева и архив на БКИ

Изложба на православни икони във Велехрад

Ст. Николова, К. Зелиенкова, Ц. Поледничкова, посланик Лъчезар Петков, Мирослав Калоусек

На 4 юли във Велехрад в параклиса „Богоявление“ (известен още като “Цирилка”) бе открита изложбата „Иконография” на Стефка Николова, организирана от Българския културен институт в сътрудничество с Архиепископията на Оломоуцка област. Експозицията бе посветена на славянските първоучители и покровители на Европа Св. Св. Кирил и Методий и се проведе в рамките на 17-то издание на Дните на хората с добра воля. Велехрад е духовно средище, което привлича хиляди поклонници по време на Деня на славянските просветители, който в Чехия се отбелязва на 5 юли.

На вернисажа на изложбата участва хорът на Стояновата гимназия. С приветствени думи към посетителите се обърнаха д-р Петър Слинтак от енорията на Велехрад, Алеш Мергентал, кмет на Велехрад, Лъчезар Петков, Посланик на Република България в Чехия, Негово високопреосвещенство монсеньор Ян Граубнер, архиепископ на Оломоуцка област, депутати от чешкия парламент, авторката на иконите Стефка Николова.***(Р.К.)***

Посланик Лъчезар Петков и депутатът Мирослав Калоусек

Снимки: архив

Broi 3 2017 v1.indd 11 14.10.2017 23:15:24

170 години от смъртта на Васил Априлов (1789-1847)

„Бащата“ на първото българско светско училище

Васил Евстатиев Априлов се ражда в село Габрово на 21 юли 1789 г. Той произлиза от много стар и заможен род – част от неговите предци са били хаджии (поклонници на Божи гроб) и кметове на селото, а двамата му по-големи братя вървят успешна търговия в Русия. След смъртта на баща си малкият Васил заминава в Москва при брат си Христофор, който решава от рано да го подготви за търговец и така да продължи семейната традиция. За тази цел малкият Васил е настанен да живее в гръцко семейство, за да изучи добре гръцкия език, който по онова време е бил задължителен за практикуването на търговия. Именно в тези години на съзряване в малкото момче започва постепенно да се развива гръкоманията, от която по онова време са обзети и част от неговите сънародници. Васил продължава образованието си в гимназия в Брашов, където усвоява добре немски и латински език.

През 1807 г. по настояване на брат си заминава за Виена, където се записва да учи медицина, а едновременно с това усвоява френски и италиански език. Оказва се, че медицинските науки не са му по сърце, а и самият той изпитва нервно разстройство, наблюдавайки хирургическите операции. Затова, само след две години, Васил напуска австрийската столица и се връща в Русия.

Междувременно, поради голямата конкуренция в търговията, средният брат Никифор се премества в Цариград, а Васил отива в Одеса, където започва работа в кантората на богатия гръцки търговец Теодориди. По-късно в Одеса идва брат му Никифор, който заедно с по-малкия си брат отваря самостоятелна търговска кантора. Търговските им дела явно потръгват, защото към края на 20-те години Васил вече е натрупал значително състояние, което му позволява да живее като рентиер.

Той има сериозни лични причини да предпочете тихия и спокоен живот – от младежките си години има сериозни здравословни проблеми (разболява се от туберкулоза).

Снимка: архив

Затова Васил Априлов се посвещава на литературни занимания и филантропия. По това време той е вече убеден гръкоман – подпомага финансово гръцката книжнина и гръцкото училище в Одеса, съпричастен е към борбите на гърците за независимост и даже дава материална помощ при подготовката на въстанието им през 1821 г.

Отърсването на Васил Априлов от гръкоманията идва след като прочита книгата на историка Юрий Венелин „Древните и сегашните българи“, благодарение на която той се запознава със славното минало на българския народ. У В. Априлов настъпва истинско духовно прераждане, в душата му се пробужда дремещото българско съзнание. Той се превръща в български патриот, проповедник на българското образование, който до края на живота си посвещава цялата си енергия и материално състояние за развитието на българската култура и просвета, които, според него, са главната предпоставка за културния и икономически подем на българския народ. През 1830 г. В. Априлов напуска настоятелството на гръцкото училище в Одеса поради конфликт с част от членовете му и заминава за Цариград. Според негови признания, именно тук у него се заражда идеята „да се учреди правилно училище, по примерът на европейските“ в родното му село Габрово. Това негово смело и патриотично начинание се оказва и делото на неговия живот.

Повече от ясно е, че подобна инициатива не е по силите на един човек. Затова В. Априлов се обръща за помощ към своя съгражданин и близък приятел Николай Ст. Палаузов, по това време търговец в Одеса. Той прегръща идеята и обещава да дарява всяка година 2000 гроша за издръжката на бъдещото светско училище в родния си край. Насърчен от успеха си, В. Априлов търси съдействието и на други български търговци в чужбина, които също обещават финансова подкрепа. Благородната му инициатива се приема с възторг и от населението на Габрово. По свидетелство на самия В. Априлов, неговите бивши съграждани били не само трудолюбиви и пестеливи, но и „смели и предприемчиви.“ Действително по това време в Габрово се оформила прослойка от заможни занаятчии и търговци, които търгуват с близки и далечни страни. Те внасят в своя роден край не само стоки, но и жаждата за просвета, технологичните постижения и свободолюбивия дух на Западна Европа. Успоредно с подобреното си социално положение, българските търговци и занаятчии разбират ползата от солидно образование, затова голяма част от тях откликват на призива на В. Априлов за отваряне на българско светско училище.

През 1832 г. в Габрово се открива подписка за събиране на парични средства за изграждане на българско светско училище, а на 23 март 1833 г. в присъствието на търновския митрополит Иларион се полагат основите на сградата. Предвиж-

Broi 3 2017 v1.indd 12 14.10.2017 23:15:24

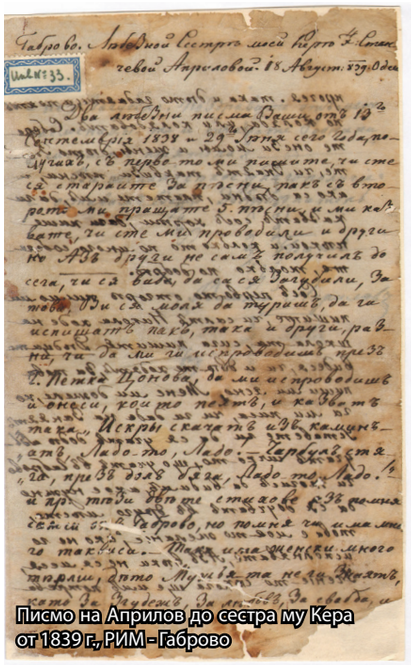
Писмо на Априлов до сестра му Кера от 1839 г., РИМ - Габрово

да се в училището да се преподава по взаимноучителната метода (т. нар. Бен-Ланкастърова система). Децата ще учат на български език граматика, свещено писание, история, аритметика. За тази цел на братя Мустакови в Букурещ са изпратени руски книги, които да се преведат на български (Българска история, Славянска граматика, География, Катехизис, Свещена история, Устава на училището, взаимноучителни таблици, буквар). Другата важна задача е да се намери благонадежден български учител, който да бъде изпратен в Букурещ. По препоръка на търновския митрополит Иларион за такъв е избран Неофит Рилски. Пристигайки в румънската столица в началото на 1834 г., в продължение на няколко месеца опитният педагог подготвя или превежда част от учебните пособия.

Построената сграда на училището е открита тържествено на 2 януари 1835 г. (днешната Априловска гимназия). През следващите години то се превръща в притегателен център и средище на новобългарското светско образование. Там идват да учат българчета от всички краища на българските земи, за да станат после учители в родните си места.

В. Априлов полага големи усилия и за издействане на стипендии за следване на български младежи в Русия. Благодарение на граф Михаил Ст. Воронцов, който през войната от 1812 г. има възможност да опознае българите в Османската империя, са отпуснати няколко стипендии за Одеската семинария. Главното условие на В. Априлов е изпращаните в Русия момчета да знаят добре родния си език, за да не го забравят, а след завършване на образованието си да се завърнат по родните си краища и там да работят като учители.

До края на живота си В. Априлов се посвещава на изграждането и развитието на модерното българско образование. Самият той е автор на няколко книги, в които излага възгледите си как да се развива училищното дело по българските земи – „Денница на новобългарското образование“ (1841), „Мисли за сегашното българско учение“ (1847) и др. В тях той по категоричен начин застъпва идеята, че в основата на светското образование по българските земи трябва да се преподава на новобългарски, а не на църковнославянски език. Едновременно с това, с помощта на български учители и книжовници като Райно Попович, Захари Икономович-Круша, Неофит Рилски и др., той насърчава събирането на български старини из българските земи, фолклорни и исторически материали за миналото на българския народ, които впоследствие са обнародвани.

Паметник на В. Априлов във Варна

През 1847 г. В. Априлов за последен път посещава родното си място. На път за Одеса той умира в Галац на 2 октомври 1847 г. Съгласно завещанието му, от състоянието му, възлизащо на 60 000 рубли, съхранявани в Одеската банка, се учредява фонд за издръжката на габровското училище.

Д-р Красимира Мархолева
по материали от НБКМ в София

Априловската гимназия в Габрово с паметника на Васил Априлов

Снимки: архив

Broi 3 2017 v1.indd 13 14.10.2017 23:15:25

„На Шипка всичко е спокойно...“

140 години от Шипченската епопея

В края на август тази година на връх Шипка стотици българи почетоха паметта на загиналите български опълченци и руски войници в епичните боеве през лятото на 1877 г., отбелязвайки по този начин 140-годишнината от Шипченската епопея. Това драматично събитие представлява един от онези моменти в българската история, които ни дават поводи да се гордеем, че сме българи и че не сме получили даром свободата си.

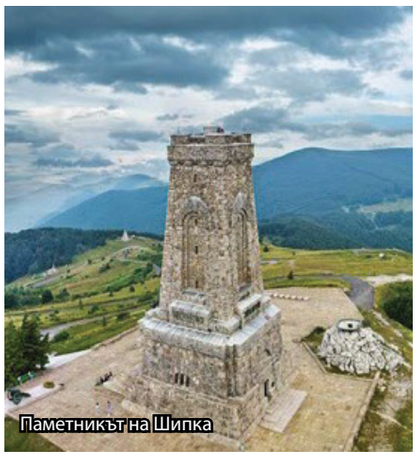

Паметникът на Шипка

Снимка: архив

Как се стига до драматичните боеве на връх Шипка през лятото на 1877 г.?

Те са пряко свързани с действията на Предния отряд на руската армия под командването на ген. И. В. Гурко, наброяващ 12 000 души, в който е включено и българското опълчение. След като освобождава старата българска столица Търново, армията на руския генерал трябва да премине Стара планина. Прекосявайки само за три дни Хаинбоазкия проход, ген. Гурко се насочва към с. Шипка и с изненадваща атака успява да завземе Шипченския проход. Отговорът на турското главно командване не закъснява. С помощта на английски кораби армията на Сюлейман паша е прехвърлена от Северна Албания в Дедеагач, след което продължава придвижването си по жп линията Дедеагач - Одрин - Търново. Целта на турското командване е да се пресече напредването на Предния отряд на юг и, преминавайки Стара планина, да установи пряка връзка с турските военни сили в Плевен. Именно в този момент неоценима помощ на българските опълченци и руските военни части на ген. Гурко оказват няколко чешки инженери, работещи на Барон Хиршовата железница. С цел да забавят транспортирането на турската армия, те демонтират около 200 м релси от линията, а при Одринската гара създават невероятен хаос в трафика. Така турската армия остава там, блокирана повече от две денонощия. Именно тази смела постъпка на чешките инженери се оказва решаваща. За руските и българските военни части тогава всеки час е скъп, защото те на свой ред очакват подкрепления от ген. Радецки, за да могат успешно да защитят прохода от турските атаки.

Отбраната на Шипченския проход се ръководи от ген. Столетов, под чието командване се намират 36-и пехотен Орловски полк и пет български опълченски дружини. Общият брой на защитниците на върха е около 7500 души. Срещу тях се изправят далеч по-многочислените турски военни сили на Сюлейман паша, чийто брой възлиза на 27 000 души.

Между 21 и 25 август се водят епични боеве на върховете Свети Никола, Шипка и Орлово гнездо. Само през първия ден бранителите трябва да отблъснат 11 турски атаки. На втория ден в помощ на защитниците на прохода пристигат няколко десетки казаци и 200 български доброволци. Най-драматичните боеве се разиграват на 23 август. Само до обяд турците атакуват шест пъти, като някои турски части застрашават пътя за Габрово. Положението става особено критично на обяд, защото патроните и снарядите са на привършване. В последния момент, към 17 ч., пристига изпратената от ген. Радецки помощ. „На Шипка всичко е спокойно“, докладва ген. Радецки на руското главно командване. Така ще нарече и една от своите картини, посветена на тези драматични боеве, руският художник Василий Верещагин.

Шипка е спасена, а армията на Сюлейман паша не успява да се съедини с турските войски при Плевенската крепост. Това се оказва и един от повратните моменти във войната, която в началото на следващата година донася свободата на България. В сраженията загиват над 3000 руски войници и офицери и над 500 български опълченци, а загубите на противника възлизат на над 8000 души.

Шипченските боеве от лятото на 1877 г. служат за вдъхновение на народния поет Иван Вазов да напише одата „Опълченците на Шипка“. Едва ли има българин, който би останал безучастен, четейки пълното с емоционален заряд четиристишие:

„И днес йощ Балканът, щом буря зафаща,
спомня тоз ден бурен, шуми и препраща
славата му дивна като някой ек
от урва на урва и от век на век!“

Още през 1879 г. на едно от заседанията на Учредителното събрание във Велико Търново се предлага изграждане на паметник на връх Шипка. Поради редица причини тази идея се отлага във времето. Въпросът за построяване на паметник се поставя отново на дневен ред чак през 20-те години. За място е избран връх „Свети Никола“. Строежът е завършен десет години по-късно и на 26 август 1934 г. паметникът е открит от цар Борис III. На откриването присъстват и 80 опълченци, участници в Шипченските боеве.

Д-р Красимира Мархолева

Broi 3 2017 v1.indd 14 14.10.2017 23:15:25

Голямата любов на Петко Рачов Славейков

През 2017 година се отбелязват 190 години от рождението на видния български възрожденец Петко Рачов Славейков – поет, публицист, фолклорист и политик.

Въпреки че той е роден във Велико Търново, Славейковият род произлиза от Трявна. Впечатлен от славеите в родното село на неговата майка, чиито песни го омайват и настройват лирически, той решава да смени името си от Петко Казанджиев на Петко Славейков. И след като среща Иринка, дъщерята на един от първите тревненски богаташи, в красивия балкански град се поставя началото на Славейковия род.
Петко Славейков е баща на общо осем деца (две от тях умират), сред които са политиците Иван Славейков и Христо Славейков, публицистът Рачо Славейков и най-известният сред тях – поетът Пенчо Славейков.
Неговото творчество и политическата му дейност до днес напомнят за онези истински важни неща в живота, а именно – обичта към родината, любовта, семейството, подкрепата, вярата и силата да отстояваш себе си и своите идеи.
Петко Рачов Славейков отдавна е част от литературната и културна история на България. Той е един от водачите на Либералната партия след Освобождението, председател на Народното събрание и министър в няколко кабинета.
Освен поет, писател и журналист, П. Р. Славейков остава в българската литература и като преводач, филолог, фолклорист, основоположник на българската детска литература, автор на учебници, песнопойки, кулинарна книга; проявява се като географ, историк и мемоарист. В паметта на поколенията Славейков е свързан завинаги със своя шедьовър „Изворът на Белоногата".
Малко се знае обаче за личния живот на поета, който е интересен и изпълнен с много пикантни приключения. Ще се опитаме да надникнем зад завесата на тази „тъмна" страна от битието на големия възрожденски писател и общественик.
Преди да се ожени през 1853 г., младият даскал Петко Рачов учителства в много търновски и други села.

Петко Рачов Славейков

И навсякъде оставя запомнящи се истории.
Оплаква се, че от млад не му върви в любовта. Увлича се по богатите дъщери на тревненските първенци. Въпреки силните чувства, които изпитва към най-личните моми в градчето – Радка, Аница, поп Димовата щерка, нито една от тях не скланя да се омъжи за него, защото те са от известни и богати родове, а Петко е беден и сирак. Отхвърлените предложения дълбоко го наранява. Точно в такъв момент на помощ се притичва добрият му приятел поп Кою Витанов, който му загатва, че Иринка, дъщерята на чорбаджи Иванчо Райков, ще е добра партия за него. Оказва се, че тя отдавна го е забелязала и „сърцето ѝ трепкало при вида на напетия даскал с плътни устни, весели очи и юнашки мустаци."
Двамата се венчават на 25 януари 1853 г. в църквата „Св. Архангел Михаил". В историята са останали интересни факти от сватбата – „булката се простудява по време на

Broi 3 2017 v1.indd 15 14.10.2017 23:15:26

церемонията, а даскал Петко бил толкова безпаричен, че приятели му дали назаем чорапи за тържеството". Чорбаджи Иванчо подарява на младоженците къща, в която зажи-вява младото семейство. В началото Славейков е щастлив.

„Всичко е наред, имам си млада и хубава жена – пише Петко до поп Кою. – Живея в хубава къща. Само че къде ще пиша?" Оказва се, че жена му въобще не се интересува от литературните му занимания; тя е неука и не желае да се образова. Вечер той се опитва да й чете токущо написаните си стихове и поеми, но тя нехае, гледа безучастно и го занимава с делнични проблеми. Екатерина Каравелова казва, че за разлика от сладкодумния си съпруг, Ирина била мълчалива и сдържана – „тесногръда, строга и корава", със сърце, което „бе тясно и затворено… под седем ключа…".

Като учител будният Славейков обикаля цяла Северна България и навсякъде събира народни мъдрости. Известно е, че той записва около 3500 пословици и поговорки, чути от обикновени хора от народа. Благодарение на бащата на Иринка, семейството не „загива" от глад по време на нескончаемите отсъствия на Славейков. Но не сиромашията, а любовните извънбрачни апетити на младия мъж предизвикват първите семейни свади.

Всяко дете бележи поредното сдобряване под семейния покрив, последвано от нови разпри и ново отпътуване на съпруга. Иринка го следва само веднъж, за малко, в Търговище.

Решаващо за по-дългото отсъствие на Славейков от дома е написването на сатирата „Ода за Панарет и Неофит", която става събитие в Търново и се разпространява от ръка на ръка между поборниците на българщината. Подгонен от търновския владика Неофит и от кликата гръцки фанариоти, той решава да замине за Цариград. Иринка с децата остава в бащиния си дом и той тръгва сам за Турция. Точно това решение е първото голямо разочарование на поета. Той вече открито казва на поп Кою: „Женитбата ми беше голяма грешка."

В Цариград Славейков създава печатница, в която издава свои и чужди произведения, издава вестниците „Гайда", „Македония", списанията „Читалище", „Ружица", „Пчелица", става един от водачите на борбата за църковна независимост.

Съпругата и децата на Петко Р. Славейков

И тогава, през 1867 година, при него идва Катерина Стойоглу – племенница на Георги Сава Раковски и съпруга на революционер, който е затворен в цариградската тъмница. Тя носи препоръчително писмо от Раковски, с което търси помощ за освобождаването на съпруга си от затвора. Още като я вижда, Славейков остава поразен от нейната красота и чар. Той изказва съжаление, че не може да направи нищо за освобождаването на нейния съпруг, но я взема на работа в печатницата и тя се оказва негов незаменим помощник. Редактира, усвоява работата с машините, започва да пише свои произведения. Пред обществото в Цариград Петко я представя за своя роднина и домашна помощничка, но в действителност между двамата пламва любов и те заживяват заедно.

Любимата му е всичко, което съпругата не е - стройна, с дълга руса коса, красива и интелигентна, млада и образована и най-важното - живо се интересува от неговата литературна дейност и участието му в църковните борби.

Славейков обожава Катерина и двамата са щастливи заедно. Официално той е женен за Иринка, но на сърцето му и пред Бога Катерина е истинската съпруга на възрожденеца. С нея той споделя творческите си трепети и политическите си намерения, чете й стиховете си, а тя му прави уместни забележки. За първи път с нея усеща силата на споделената, не само плътска любов. Когато описва идеалната жена, Славейков говори за Катерина: „Тя е съжителний другар и съветник на мъжа. И поради това трябва да бъде и доста развита умствено…"

Но българската колония в Цариград не приема тяхната връзка и уведомява Екзархията.

В безизходица, Славейков наема за Катерина и сестра й къща в квартал „Ортакьой", за да спрат сплетните. Тогава го обвиняват, че си е направил харем.

Привидно разделени, те продължават да са заедно. Катерина иска да имат деца, но това противоречи на морала на тогавашното общество. Слуховете, че мъжът й живее в Цариград с друга жена, стигат и до Иринка. Тогава тя решава да го върне в Трявна. Съобщава му, че е „болна и го моли да й донесе илачи. Поетът обаче й отвръща, че е

Broi 3 2017 v1.indd 16 14.10.2017 23:15:27

пратил вест на търновския хекимин (б.р., доктор - тур.) от какво страда жена му и той ще й даде най-точния илач. Тъй като не знае какво повече да направи, съпругата направо го заплашва, че ще вземе всичките си деца и ще пристигне при него в Цариград. Петко й отговаря да не се гневи, защото списателството е неблагодарна работа и то изисква от него да живее сам и неразбран."

През 1872 г. излиза статията „Двете власти и двете касти", която съдържа остри нападки срещу реда в Османската империя. Славейков и Стойоглу са арестувани от турците. Печатницата е закрита, издаването на в. „Македония" е спряно. Въпреки, че животът им става тежък, безпаричен, изпълнен с лишения, Петко и Катерина са по-влюбени отвсякога.

Скандалът за връзката им ескалира. Славейков е извикан в Българската екзархия, където му е наредено да прекрати взаимоотношенията си с Катерина и да доведе в Цариград Иринка и децата. Поетът отказва. Тогава го уволняват от местата, на които работи. Всички му обръщат гръб. Единственият, който го подкрепя, е екзарх Антим I. Той го изпраща в Македония, докато затихне скандалът, а след това го назначава за учител в Одрин. През цялото време Катерина не се отделя от него и неотлъчно го следва в неговите митарства. Но и тук скандалът ги застига, те напускат Одрин и през 1876 г. заминават за Стара Загора.

Малко преди това Славейков написва стихотворението си „На Нова Година", посветено на Катерина.

Разкъсван между Трявна и Цариград, между Иринка и Катерина, между семейните си задължения и голямата си любов, Петко Славейков изкарва цели 12 години.

Скоро старозагорското общество разбира за „незаконната връзка" на Славейков и изразява силно възмущение спрямо съжителството му с Катерина.

Известяват съпругата му и тя пристига с шестте им деца в Стара Загора. Той ги настанява в къща, намираща се през две преки улици на тази, в която живее с Катерина. „Общественото мнение е шокирано!

Петко Славейков със сестра си Анастасия в Цариград, 1872-74 г.

Поетът иска развод, съпругата не е съгласна да преживее този резил. Синовете на Славейков вземат страната на майка си. Той пък ги обвинява, че препълват душата му с огорчение. Между два подклаждащи се един друг огъня поетът иска да се самоубие. „Аз страдам душевно", изплаква той."

Разпънат е на кръст. Ирина иска Петко да се откаже от любовницата си, но Катерина го привлича неудържимо с хубост, интелигентност и преданост. За Ирина той не написва нито един стих, но има много, посветени на Катерина. В един от тях пише: „Мила моя, в милост оправдана!/ Мило ми е твоето свидно име/ и готов съм на всички страдания,/само тебе да те има".

Руско-турската война слага трагична развръзка на любовния триъгълник. Турските пълчища на Сюлейман паша запалват Стара Загора.

След героични кръвопролитни битки руснаците предприемат изтегляне, а заедно с тях тръгват и много от жителите на града, за да се спасят от очакваните турски насилия. Сред тях е и Ирина с децата. По това време Славейков е кмет на Стара Загора и организира евакуацията на българското население. Изпраща човек при Катерина, за да й каже да се включи в бежанския поток. Тя обаче не вярва на думите му и казва:"Аз ще чакам моя Петко – когато той реши, ще тръгнем заедно". Пратеникът се връща и предава нейните думи на Славейков. Силно обезпокоен, той решава сам да отиде и да я изведе. Но зает със служебни дела, се забавя още няколко часа и когато пристига в обитаваната от Катерина къща, я намира в пламъци. Напуска града с последните оттеглящи се руски войници. Той е на 49 години. Съкрушен е, светът му опустява. „Беше ти юнак жена" и „с револвер в ръката за народа ти умря" - ще изплаче в свое стихотворение неутешимият поет. Предполага се, че още в „Изворът на Белоногата" Славейков е възпял любимата си Катерина.

След повторното освобождаване на Стара Загора поетът се връща в града и рови в пепелището на опожарения дом, в който е загинала Катерина. Намира само овъглена сребърната гривна, която й е подарил за нейния 35-ти рожден ден през 1875г. Надписът,„На моята скъпа, любима Катерина", който бил изписан от вътрешната страна на гривната, бил заличен от огъня. Прибира я като незабравим спомен за преживяната голяма любов и я пази до края на дните си. В завещанието си пише, че я предава на сина си Пенчо, който единствен от децата му проявява склонност към литературно творчество.

За да изпълни своя дълг към Катерина, Петко Славейков й прави гроб, в който са заровени пръст и пепел от изгорялото жилище, в което е намерила гибелта си, очаквайки го. На него поставя плоча с надпис: „На непрежалимата Катерина, от Петко". Катерина Стойоглу няма оцелял портрет, защото всичките й лични вещи изгарят в опожарената Стара Загора, а Иринка унищожава единствената й запазена снимка, скрита от Славейков в една книга.

Опечаленият поет продължава да живее със съпругата си, но Катерина му липсва до края на дните му. Посвещава остатъците от своите сили и страст на обществено-политическите борби. Умира през 1895 г.

Снежана Тасковова

Снимки: архив

Broi 3 2017 v1.indd 17 14.10.2017 23:15:27

Накратко

Граждани на Израел -потомци на спасени български евреи, са внесли през януари 2017 молба за удостояване на Българската православна църква с Нобелова награда за мир. Най-важният писмен документ, на който се базира израелският комитет за номинирането на БПЦ, е известният протокол от Заседанието на Светия Синод от 1.11.1943, с който БПЦ показва безрезервната си подкрепа на Българското еврейство като неделима част от българското общество. Държавната агенция за българите в чужбина подкрепя инициативата за номиниране на Българската православна църква за Нобелова награда за мир за спасяването на българските евреи. За по-широка международна подкрепа проф. Лиора Асá, отУниверситета в Хайфа, дъщеря на равина Хаим Аса от Бургас, е създала Интернетстраница за събиране на подписи-петиции и автоматично изпращане в Нобеловия комитет в Осло. Линк към сайта, в който всеки може да впише своето име и мейл и да изпрати автоматично петиция директно до Нобеловия комитет в Осло:

Близо 538 млн. евро са изпратили българите в чужбина на семействата си в България до края на юли 2017 г. Това показва справка на Investor.bg в информационните масиви на Българска народна банка. Преводите са със 7 млн. евро по-високи спрямо същия период от миналата година. Основните парични трансфери са от САЩ, Испания, Италия и Гърция. В отчитаната от БНБ статистика не се включват донесеният в брой пари. За първите седем месеца от годината преките чуждестранни инвестиции в страната са едва 431,8 млн. евро. (Източник: dnes.bg)

Мемоарите на актрисата Надя Тодорова „Един живот в пет тетрадки“ („Книгомания“) бяха публикувани една година след смъртта на „голямата актриса на малките роли“. Последните години от живота си Надя Тодорова прекара в Прага при

дъщеря си АнтоанетаТеменугова. Любимата на много българи актриса работи върху ръкописа на книгата 10 години. В него тя си спомня за детството и младостта, за живота в театъра и на снимачната площадка. Премиерата на книгата беше на 20 юни в столичното кино „Одеон“, а на 21 юни – в читалище „Родолюбие“ в родния й Асеновград.

България е отново на първо място в света по производство на лавандулово масло. Тази година добивът му е над 300 тона. Затова способстват добрите климатични условия през сезона. Освен Китай засилен интерес към българското лавандулово масло има в Германия, Испания и Турция.

Институтът за икономика и мир (IEP) оповести поредния „Глобален индекс на мира“ (Global Peace Index). На първо място е Исландия, следвана от Нова Зеландия, Португалия, Австрия, Дания. Чехия заема 6-то място като държава с „изключително високо ниво на човешко развитие“. България е на 28-мо място в света и на 19-то място в Европа.

Илиян Метев спечели през август „Златният леопард“в категорията „Режисьори на настоящето“ за филма си „3/4” на филмовия фестивал в Локарно, Швейцария. „3/4” е вторият пълнометражен и първият игрален филм на Матев.

Осеманайсетгодишната студентка от Чехия Карина Мовсесян спечели конкурса „ЕС за млади учени“ за 2017 г. Тя произхожда от Киргистан и учи в Масариковския университет в Бърно. Мовсесян открива механизъм, който може да причини възникването и развитието на онкологични заболявания. За тазгодишните награди на Европейския съюз за млади учени в Естония са кандидатствали 146 души. Международното жури оцени биохимичното изследване на мутацията на протеина RAD51, за който Мовсесян вече е получила награди в Чехия и в САЩ. Заедно с нея първа награда и 7000 евро в Талин получиха студенти от Швеция и Канада.

Българското предложение за наградите “Оскар” за чуждоезичен филм на АФА е филмът “Слава”. Това определи седемчленна комисия с председател проф. Александър Грозев. В състезанието участваха десет филма.

Президентът Румен Радев на среща в Ню Йорк с украинския си колега президента Петро Порошенко през септември призова приетият Закон за образованието в Украйна да не засегне правата на българите в Украйна да изучават своя роден език. „Разбрахме се, че няма да има никакви ограничения за изучаване на български език в училищата и като количество и като качество на часовете“, каза българският президент след края на срещата.

Снимки: архив

Broi 3 2017 v1.indd 18 14.10.2017 23:15:27

Варна - Европейска младежка столица 2017 г.

Варна е Европейска младежка столица през 2017 г.

Варна заживя в ритъма на младостта с концерти, фестивали, семинари, творчески срещи и маратони, международни турнири и спортни прояви. Те са част от инициативите, включени в целогодишната програма на Младежката столица за 2017, като акцентът е върху социалните иновации. Световноизвестният френски писател Фредерик Бегбеде беше специален гост на фестивала за драматургично писане From Page to Stage, който е част от проектите на „Варна – Европейска младежка столица“ 2017.

Европейска младежка столица е титла, която се присъжда от Европейския младежки форум от 2009 г. насам. Варна кандидатства три поредни години, два пъти достигна до финала, а през 2014 г. печели надпреварата с градовете Кашкайш (Португалия), Галуей (Ирландия) и Перуджа (Италия). Това става благодарение на обединените усилия на младите хора, на централната и местната власт, на българските евродепутати, на неправителствените организации. Бяха проведени редица инициативи, които допринасят за сътрудничеството на Община Варна с други европейски младежки столици

„Поради редица причини градът е получил в национален мащаб признанието младежка столица на България. Това е „най-младият град" в страната, известен с положителната нагласа на местната администрация към проблемите и възгледите на младите хора“, пише в кандидатурата на Варна за европейска младежка столица.

Във Варна има над 40 обществени и частни образователни институции за млади хора между 13 и 19- годишна възраст, 2500 университетски служители и изследователи и над 30000 студенти. Градът е известен университетски център и домакин на 25 международни фестивала, както и на един от най-големите младежки фестивали в България – FUNCITY, организиран от младежки неправителствени организации.

Тъй като фокусът на кандидатурата е в сферата на социалните иновации и по-специално в развитието на социалното предприемачество, сред първите прояви на Младежката столица през януари беше форумът за социални иновации, посветен на младежката заетост и неформалното учене, проведе се международна конференция „Неформално учене за младежка заетост“, както и концерт на млади варненски изпълнители.

През април Варна стана домакин на пролетен фестивал – Varna Flow 2017. В него участваха и представители от Кашкайш (Португалия), спечелили титлата „Европейска младежка столица“ за 2018 г., от Амиен (Франция), кандидати за титлата през 2020 г. и екип от Пловдив – Европейска столица на културата 2019 г.

Най-големият младежки фестивал в България – FUNCITY+ е едно от мащабните събития на инициативата „Варна – Европейска младежка столица" 2017. В рамките на фестивала на различни сцени звучи музика, провеждат се спортни състезания, уъркшопи с участието на танцьори, хореографи и диджеи. Фестивалната зона бе обособена на пристанището във Варна от 30 август до 3 септември 2017.

Един от интересните проекти е свързан с подобряването и оживяването на част от историческия център на Варна и е наречен „Таляна“. (Талян е морско риболовно съоръжение, състоящо се от вертикални мрежи на колове.) Той има за цел да превърне част от стария център на града в творческо пространство за младите хора. Младежкият архитектурен пленер „Хвани се за Таляна“ е организиран от 27.09. до 3.10. 2017 г. от Камарата на Архитектите в България – Регионална Колегия Варна и Съюза на Архитектите в България - Дружество Варна. Осъществява се с помощта на пилотния общински проект „Инно Варна“, разработен в рамките на Варна – Европейска младежка столица.

Подкрепени по „Варна – Европейска младежка столица" са също детски анимационен уъркшоп в рамките на Световния фестивал на анимационния филм във Варна, павилион на знанието и младежката креативност в Астрономическата обсерватория, летен младежки форум Регата „Порт Варна 2017“, Международен музикален конкурс „ART STARS - Звезди на изкуството“, проектът Our Future - работилница за успешен старт в кариерата и бизнеса и много други.

Разнородната програма на „Варна – Европейска младежка столица" включва повече от 300 културни, спортни и образователни събития, които се провеждат до края на 2017 г. Основната цел на инициативата е Варна да се превърне в притегателен център за бизнеса и за младите хора, които да подобрят средата в града чрез развитие на собствени проекти в различни сфери.

Мария Захариева

Снимка: архив

Broi 3 2017 v1.indd 19 14.10.2017 23:15:27

Живот във висините

Росина Кашичкова има необичайна професия за жена, благодарение на която обикаля целия свят. Ако видите крехката дама в „Боинг 737“, докато летите с чешката авиокомпания „Травел Сервис“, не я молете да ви донесе вода. Тя не е стюардеса, а пилотът на самолета. Има богат опит не само с мекото кацане, но и с екстремното спускане. Може да Ви бъде и инструктор в школата за парашутисти. Смелостта й е наистина голяма, затова я привличат екстремните спортове. Професията й е скъпо удоволствие, което не всеки може да си позволи, но тя успява да постигне желанието си да лети във висините. В света само три до пет процента от пилотите са жени. Росина Кашичкова е една от тях.

Росина Кашичкова в пилотската кабина

Росина, кога решихте да станете пилот?
Стана съвсем случайно. Бях на волейбол с нашия отбор и понеже скоро ни предстоеше матура, треньорът постоянно ни питаше с какво искаме да се занимаваме. Точно в този момент гледах как лети един самолет и без да се замислям казах, че искам да стана пилот. Тогава никой не възприе отговора ми сериозно. Но аз още следващите дни започнах да обсъждам възможностите с една от моите приятелки, която каза, че може да ми бъде стюардеса. Често ходехме на летището и там от една жена пилот разбрах, че за да стана пилот, трябва да изпълня три условия: да завърша специалност „Професионален пилот“ в Транспортния факултет на Чешкото висше техническо училище в Прага (ЧВУТ), да имам медицинско удостоверение I клас и да си набавя финанси, с които да си заплатя специалното обучение за пилот.
След като завърших гимназия, си подадох документите в Чешкото висше техническо училище в Прага. Първоначално обучението включваше теоретичната подготовка, която бях задължена да премина преди специалното обучение, свързано с летенето.
Следващият етап е вече самото летене. Той беше свързан с големи финансови разходи, но желанието ми да летя беше толкова силно, че това не ме спря. Освен това получих и значителна подкрепа от родителите си. Сега сумите, необходими за реализация на практическото обучение на бъдещите пилоти, са още по-високи.
В курса от 25 души в ЧВУТ момичета бяхме само две. Другото момиче се отказа още след първия полет и аз останах сама.

Колко време трае практиката на летището?
Около три години. Включва различни видове летене. Бъдещият пилот трябва да има поне 200 часа във въздуха, за да може да кандидатства за професионален пилот.
В началната фаза обучението се извършва в едномоторен самолет и симулатор, а след това се преминава към двумоторен самолет. Летенето постепенно се усложнява. После следва летенето на различни видове самолети – като Боинг, Еърбъс, специализирането на един конкретен тип и т.н.

Задължително ли е всички бъдещи пилоти да разполагат с много средства, за да преминат обучението?
Да, така е. Всеки решава сам този въпрос. Някои успяват да съберат средствата, други трябва да теглят кредити, за да могат да си заплатят обучението. Но това не е всичко. Налага се да се преодоляват още трудности. Ако не ви наеме някоя авиокомпания и не ви заплати обучението на определен тип самолет, трябва да си го платите отново сами. Точно когато учех, настъпи криза и авиокомпаниите започнаха да уволняват пилоти, да продават самолети. Пилотите бяха вече инвестирали много средства и трябваше да продължат обучението си. По това време и на мен ми се наложи да направя разходи, за да запазя валидността на пилотските си документи.

Broi 3 2017 v1.indd 20 14.10.2017 23:15:29

Колко време продължи обучението Ви? Доколкото разбрах, сте имали съкратено обучение.
Аз исках да летя възможно най-бързо и затова взех две години за една в ЧВУТ. Като станах бакалавър, продължих в магистърска програма, понеже с летенето всичко се забави заради кризата. Бях издържала изпити за Чешките аеролинии, но работа нямаше. Затова след магистратурата се захванах с докторантурата си. По-късно се явих на конкурс в „Травел Сервис", който спечелих. Така вече втора година летя с Боинг 737 на тази авиокомпания. Самият тренинг с този самолет е само 6 седмици, но изпитите бяха трудни. Включваха теоритична част – навигация, метеорология, аеродинамика, английски език. Практичната част беше още по-сложна: летене на симулатор, летене във въздуха, включващо критични ситуации, психотестове и др.

Щастието да летиш във висините

Как Ви възприемат пасажерите? Предполагам, че повечето жени пилоти се сблъскват с редица предубеждения.
Пасажерите реагират различно. Макар че нося пилотен костюм, понякога ме смятат за стюардеса. Веднъж една госпожа дори искаше да й донеса вода. Разбира се, че й донесох. Това за стюардесите беше много забавно.
Реакциите като цяло са противоположни. Някои ме приемат възторжено, други гледат на мен с известно недоверие. Има и мъже, които са шокирани – особено онези, които смятат, че жената не трябва да стои дори и зад волана на автомобил.

Имате ли някакъв специален дневен режим?
Специалният ми дневен режим се състои в това, че всеки ден имам напълно различен дневен режим. Един път летим в 3 часа сутринта, на следващия ден – в 3 часа след обяд. Вечерните полети са особено изморителни.
Миналата година често летях до Тел Авив. Отлитахме малко преди полунощ и пристигахме към 4 часа сутринта. После чакахме около два часа – едните пасажери да напуснат самолета, а другите да се качат в самолета. Кацахме около 9 часа сутринта в Прага. Тук вече е светло и от това човек е страшно уморен. Най-трудно се понася съмването. Когато човек бодърства цяла нощ и изведнъж започне да се развиделява. Тогава тялото е съвсем объркано и не знае какво става. Напълно се нарушава естественият ритъм на човека.
Понякога не спя цяла нощ. Успявам да си легна едва в 12 на обяд и се събуждам в 6-7 вечерта, когато вече започва да се стъмва. А особено като започнат да се сменят полетите - ту рано, ту вечер - става още по-трудно, но радостта да летиш иска и жертви. А да видиш прекрасния изгрев на слънцето от небето наистина си струва.

Екстремно спускане

Няма ли възможност пилотите да се редуват по време на полета?
Не, не се редуваме. Може по време на дългите полети да се договорим и единият пилот да подремне, но условия за спане в пилотската кабина няма. По време на дълъг полет единият от двамата пилоти може да почива максимално 20 минути.

Колко жени пилоти има в Чехия?
Предполагам, че са около 5 %, както е в целия свят. В „Травел Сервис" има между 7 и 10 жени пилоти, а общо в компанията има около 400 пилоти.

Кои са най-интересните дестинации за Вас?
Много летища ми харесват – например тези в Швейцария и Нова Зеландия. Дубай е един интересен и модерен град, но за мен е голямо удоволствие да гледам отвисоко красивите облаци, изгрева на слънцето, пустините, морката шир и недостъпните планински върхове.

Broi 3 2017 v1.indd 21 14.10.2017 23:15:30

Въздушна акробатика

Имате ли време да разглеждате градовете, до които летите или трябва бързо да потегляте в обратна посока?
Понякога имам време. Наскоро бях 14 дни в Оман и вместо да летя десет пъти, летях само пет, защото единият самолет се повреди, така че ни се освободи цяла седмица и ходихме на различни излети. Но където и да съм, търся парашутистки центрове. По този повод тогава летяхме от Оман до Дубай.

А летите ли до България?
Да, летяла съм до Бургас. Преди пътувах с родителите си всяка година през ваканцията до България, понеже произхождам от чешко-българско семейство. Била съм във Варна, Бургас, Приморско, София. Там се чувствам наистина добре. Обичам да слушам български и ми трябва около една седмица, за да се разприказвам. За последен път бях по-дълго в България преди три години на конференция в „Слънчев бряг".

Освен да летите, имате още едно любимо занимание, свързано с летенето...
Да, освен че пилотирам, се занимавам и с школата си за парашутизъм. Нашата база е в Чехия, но тук метеорологичните условия не позволяват да скачаме повече от 6 месеца в годината. Затова понякога пътуваме до Калифорния или Дубай. През лятото пилотирам много и тогава с обучението в школата ми помагат приятели-инструктори, в останалото време съм по-свободна. Имам сайт, на който споделям преживяванията си по време на летене и на скачане.

Кога за първи път скочихте с парашут?
Още преди да започна да летя. На летището чух как пилотите говореха негативно за парашутистите, защото харесват комфорта, който имат в самолета. Още тогава скачането с парашут ме заинтригува много. След една седмица съвсем случайно попаднах на реклама за школа за парашутисти и веднага се записах. Когато за първи път скочих с парашут, бях на 18 години.
Родителите ми се страхуваха много и не ме подкрепяха в това начинание. Но аз спестявах пари от бригади или намирах спонсори, за да мога да скачам. После станах и инструктор по парашутизъм. Сега вече имам своя школа за подготовка на парашутисти, в която съм подготвяла и българи.

Какво е усещането, когато човек лети с парашут?
Това не може да се опише, но може да се почувства във вятърния тунел, който е симулатор за свободно летене. Представлява тръба, в която турбините въртят въздуха. Скоростта на въздуха може да достигне до 200 км в час и човек има чувството, че се издига и лети.
Опитвала съм и параглайдинг в Нова Зеландия, но аз лично се занимавам с една по-нова и модерна дисциплина - спийд флайинг, в който се съчетават елементи на скайдайвинг и парапланеризъм. Парашутистките дисциплини са много. Аз тренирам и дисциплина, която е известна като фристайл.

Това са много скъпи удоволствия, нали?
Да, така е. Всички спортове, свързани с летенето, са скъпи.

Какво правите, когато не летите и не скачате?
Постоянно уча нещо. На всеки 6 месеца се провеждат т.нар. тренажори – тренировки, по време на които пилотите в симулатори упражняват уменията си в различни ситуации. Освен това обичам да пиша. Сега работя върху един проект, който е свързан с историята на скачането от миналото до днес.

Как релаксирате?
Отивам на сауна, на йога или пък влизам във вятърния тунел да полетя малко сама. Това е безопасна дейност, при която не е необходимо човек да се напряга и съсредоточава. Така че е много подходяща за релаксация.

Мария Захариева

Снимки: личен архив на Росина Кашичкова

Инженер Росина Кашичкова е родена в Прага в чешко-българско семейство. Завършва гимназия „Ярослав Хейровски" и Транспортния факултет на Чешкото висше техническо училище в Прага (ЧВУТ). Получава бакалавърска степен - Специалност „Професионален пилот" и магистърска степен - Специалност „Експлоатация и управление на въздушния транспорт". Работи като пилот на пътнически самолети и като инструктор в школа за парашутисти. Участва в редица състезания за парашутисти и печели награди както в художествените, така и в класическите дисциплини. Пише статии по въпросите на пилотирането и парашутизма.

Broi 3 2017 v1.indd 22 14.10.2017 23:15:31

Ураганът Ирма

Опустошителният ураган Ирма вързлува в Куба

Поради ред причини, през пролетта на 2017 година аз се озовах на остров Куба. Едно от нещата, които си поставих за цел да видя на всяка цена, бяха кръчмите на Хемингуей в Хавана„Бодидита“ и „Флоридита“. Второто нещо бяха ураганите. Отдавна бях слушал какви ли не страховити неща за тях. През следващите месеци успях да посетя въпросните кръчми, дори да изконсумирам там по няколко от любимите на някогашния идол питиета, дайкири и мохито. С ураганите обаче нямах подобен късмет. Лятото беше спокойно, радвах се на тропичното слънце и почти неизменно спокойно, синьо море, в което се гмурках сред рифовете на Мирамар като опитвах да ловя риби или откоподи по начина, по който правеха това кубинците, с подострена желязна кука. Няколко месеца по-късно, обаче, по-точно през септември, се наложи за една седмица да посетя френската област Бретан. Прекарах два дни в Париж и след това четири в едно градче на брега на Атлантическия окен в Бретан, качих се на Мон Сен Мишел, за малко не се удавих, докато шляпах с боси крака по песъчливото дъно на океана, по време на отлив нивото му там спадаше с десетина метра и той се оттегляше с няколко километра навътре. Накрая се върнах в Париж, където прекарах последната френска нощ в един хотел във Виль Жуиф и преди да си легна, пуснах телевизора. Така разбрах, че към Хавана приближавал ураган на име Ирма и цели островни държави и столиците им били заличени от стихията му. Най-после щях да видя истински ураган, това ми се стори и утешителна причина да си тръгна от Франция, но да си призная, бях донякъде и уплашен да летя. Самолетът ми трябваше по разписание да мине точно над местата, където в момента вилнееше стихията - Бахамските острови, Барбуда, Сен Мартен, а накрая към три следобяд, само няколко часа преди прогнозното пристигане на урагана, да кацне в Хавана. Но какво щеше да стане с него, ако бурният вятър пристигнеше по-рано? С подобни въпроси, на които не можех да дам отговор заспах, а рано сутринта в петък бях в полупразния еърбъс, повечето пасажери на който бяха отказали да летят.

Докато се издигах над Париж, бях в нещо като предстартова треска, но вълненията ми бяха поохладени от любезния стюард, на който досадих с въпросите си. Той ми съобщи, че маршрутът на полета е променен, щели сме да заобиколим местата, в които вилнеел ураганът от юг, като прелетим над Хаити и Карибско море. Заобикалянето и забавянето с един час си струваше заради гледката от прозорчето на самолета, полупрозрачните зеленикаво-бели плитчини около безбройните, приказни коралови острови, които бяха необикновено красиви, нямаше апокалипсис, времето навсякъде бе тихо, слънчево, спокойно. Кацането в Хавана също беше безпроблемно, из града, както успях сам да се уверя от прозореца на колата, с която се привдижих от летището до вкъщи, всичко беше наред, никакви следи от ураган. Същото спокойствие продължи и вечерта. По кубинската телевизия и радио обаче идваха тревожни новини. Ирма пристигнала вече в Сантяго де Куба, после в Камагуей и в североизточните провинции, и положението там не изглеждало приятно. Показваха разрушения, бури. На сутринта в събота по телевизията съобщиха, че ураганът продължавал към Хавана, но малко се забавил в Камагуей. Там обаче засилил мощта си и след като първоначално спаднал от пета на четвърта, после дори на трета степен, сега той отново се повишил до четвърта, което означаваше, че силата на вятъра достигала до 200 километра в час. Със скоростта, с която се придвижвал в момента, 20 километра в час, щял да пристигне в Хавана след около пет часа. Все пак до обяд освен по-силният вятър, не се случваше нищо особено. Животът си вървеше по старому, работеха всички магазини, от което се възползвах, за да се заредя с хляб, плодове, зеленчуци. Напълних с вода всички възможни бутилки, а и двете си вани. По време на урагана спирали тока и водата, затваряли всички магазини, болници. Накратко, животът изцяло спирал и ако

Broi 3 2017 v1.indd 23 14.10.2017 23:15:32

в това време се нуждаеш от нещо, единственият начин да си го доставиш е да се запасиш предварително. След това излязох на терасата да видя как стоят нещата. Това, което видях, не приличаше на ураган и все пак започваше да става нещо странно. На пръв поглед не беше нещо особено. Просто вятърът се засилваше. Той се втурваше и раздухваше всичко по пътя си и не приличаше на обичайния вятър, какъвто бях свикнал да наблюдавам дотогава. Не, беше твърде упорит, непрестанен и на моменти – рязко силен. В същото време беше необикновено топъл, влажен, ако човек успееше да се настани на някое място и да се задържи за нещо, то той ставаше дори приятен. Небето беше сравнително ясно, покрито с леки, бели облаци, през които на места се виждаше синьото и огряваше слънце. Но на изток, откъдето се очакваше да дойде Ирма, то беше тъмносиво, с буреносни облаци, плътни и дебели, които обгръщат хоризонта от край до край и от тях сякаш вече се сипеше проливен дъжд. Облаците бяха все още далеч от мен и Мирамар, може би над Санта Мария или дори над Хавана Виеха, или Ведадо и не изглеждаха да приближават бързо, но все пак приближаваха. Аз стоях на терасата, гледах разлюляните клони на дър-

„Отсечено" от урагана дърво

ветата, палмите, храстите в двора, те бяха млади, около 4-5 метра високи, целите се извиваха от поривите на вятъра. Тия пориви бяха внезапни, силни и кратки, и в състояние да те отнесат на няколко метра, ако не се държиш за нещо или не си стъпил стабилно. Бях чел за тях, че те се различават от постоянно духащия вятър с около 80 – до 100 километра в час. Те започваха рязко, изведнъж, все едно някой изстрелваше снаряд от въздух. Вятърът се втурваше като ударна вълна от взрив върху всичко, което срещнеше по пътя си и ако то не беше достатъчно гъвкаво, за да успее да се огъне бързо под напора, го пречупваше, вдигаше, понасяше. При ураган от пета степен, когато силата на вятъра достигаше 300 километра в час, тия пориви стигаха до 380 километра в час, когато един такъв порив те удари, той може дори да те вдигне във въздуха. Сега обаче нямаше такива пориви, вятърът беше приятен, беше горещо, задушно, влажно, бях потен и се наслади на малкото прохлада, която носеше той. Отидох до парапета на терасата, хванах се за него и загледах трите дървета пред моята къща. Те растяха точно на тротоара пред оградата. На третото, което беше несиметрично, бяха изрязали клоните от едната страна, а от другата беше останало с тях. Те образуваха огромна, несиметрична корона. Като го разгледах си помислих, че това дърво може да не издържи на ураганния вятър. В същия миг задуха един от ония пориви, които споменах и короната на несиметричното дърво с големина около десетина метра се отчупи като кибритена клечка, стовари се върху металната врата на съседната къща, в която се помещаваше едно посолство и я смачка все едно беше от пластелин. Малко след това едно дърво с метър дебело стъбло на отсрещния тротоар се изтръгна с корените от земята, те надигнаха тротоара, а то стовари короната си върху улицата. Там минаваха автомобили и за малко един от тях не беше премазан. Прибрах се вътре и отидох в стаята, която беше най-отдалечена от улицата. Започвах да разбирам някои неща, като например защо в Хавана покривите на къщите са плоски и равни. Това го бях видял, още когато се качих за първи път на покрива на „Амбос Мундос", отсрещните покриви бяха вместо с керемиди, с фаянсови плочки, като дъна на плувни басейни. Това бяха покривите на по-старите сгради от 20-те години на миналия век, по-новите, като къщата, в която живеех, бяха скосени, но така, че наклонът не се забелязваше; може би не беше повече от 30-40 сантиметра, колкото водата да се оттича, покривите бяха покрити с водонепроницаема боя, но нямаха водосточни тръби или улуци – при дъжд отвсякъде от покрива шуртеше вода. Стана 5 часа и започна да притъмнява, вятърът се усили, палмите в двора започнаха да се огъват почти до счупване, но като по чудо успяваха да оцелеят. Заваля проливен дъжд, във въздуха летяха капки, листа, клонки, хартии, всичко което си представяте. Чуваше се как нещо се чупи, от палмите падаха кокосови орехи, стъблата на някои дървета се пречупваха, други се изтръгваха от земята заедно с корените си. Всичко наоколо се покри с листа, клони, дребни, долетели с вятъра предмети. Нещо невероятно ставаше и в океана, който виждах от един прозорец в стаята на втория етаж. Вълните ставаха по-големи, водата, сивкаво-бяла на цвят, заприличваше на повърхността на кипяща гигантска тенджера, а ревът по-мощен и страховит от този на вятъра. Вълните достигнаха 7-8 метра височина, а на дължина километър, два и започваха да заливат брега на Мирамар, къщите, хотелите, Аквапарка. Кулите на плажа бяха отнесени още от първите вълни, паднаха и се строшиха като клечки за зъби, бурната вода ги направи за секунди на трески, любимите ми кули, в които почти всяка сутрин в продължение на тия пет, хавански месеца аз ходех и сядах да пиша. Аз обичах да правя това, защото сутрин водата в океана беше толкова тиха и спокойна, а на плажа нямаше почти никакви хора, а да си там по време на изгрев бе вълшебно – водата е синя, чиста, прозрачна. Тогава аз си носех кафе в една бутилка от минерална вода и се настанявах на някое от по-

Broi 3 2017 v1.indd 24 14.10.2017 23:15:33

Последствията от стихията на плажа в Хавана

горните стъпала, отпивах глътка от топлото кафе и пишех. Сега водата влачела със себе си всичко, което беше срещнала по пътя си, камъни, дървета, железа, дори, както сам се уверих и огромни акумулатори. Тия неща бяха не по-малко опасни и разрушителни от самата нея, те разбиваха стени, шосета, прегради, които срещаха пред себе си. Заедно с кулите, пенестите вълни погълнаха всичко останало на плажа „Ла Плая“, чадъри, електрически стълбове, контейнери за боклук; те бяха циментови и тежаха поне два тона, дървените тоалетни, храсталаците, палмите. Една вълна, която ми се стори гигантска, излезе от коритото на океана и стигна чак до „1-ва Авенида“. Тя удари двуметровата циментова ограда на Аквапарка, погълна я като залъче и продължи напред над нея през тревите и гъсталаците на сметището, които полягаха под тежестта ѝ. Накрая вълната стигна чак до „3-та Авенида“, но там вече беше слаба, висока не повече от 30-40 сантиметра, след което започна бавно, невъзмутимо да се оттегля обратно назад, а зад нея вече идваше следващата вълна. Това се случваше на около 50 метра от къщата, в която живеех и тъй като дотогава беше все още светло, аз виждах всички тия безумства на стихията. Тогава, още нямаше 18 часа, но небето изведнъж се смрачи все едно, че стана нощ и беше невъзможно да се вижда. След това спря електричеството навсякъде, а в двора на нашата и на околните къщи, се включиха генераторите, техните мощни двигатели зареваха зловещо в един глас, добавяйки към вече останалите шумове и звуци и своя тътен, непрестанен и кънтящ в настъпилия мрак. По кубинската телевизия продължаваше извънредното предаване. Съобщиха, че в момента силата на вятъра в Хавана достигала 200 километра в час, а тази на поривите на вятъра до 300. Към 20 часа вятърът стана тъй силен, че вече ми се струваше, че може да вдигне цялата къща над земята, да разбие вратите, стъклата на прозорците, които се огъваха и трепереха в алуминиевите си рамки. Изливащият се като река дъжд обливаше всичко като в автомивка стени, стъкла, водата шуртеше безспир и не идваше както обикновено само от небето, а от всички възможни страни, дори понякога сякаш отдолу, изпод земята, тя бликаше, извираше, пръскаше, а в нея имаше листа, клонки, камъчета, които понесени с бясна скорост от вятъра, дрънчаха и шибаха стъклата като освирепели животинчета. Няколко часа по-късно свърши горивото на генератора, той спря да работи, чуваше се само ужасяващият вой на вятъра, на леещият се, шибащ дъжд, на чупещи се клони, строшени стъкла или кой знае какви трошащи се в мрака неща, от удари на предмети в други предмети, накратко, стихията беше в своя среднощен, апокалиптичен апогей. Беше дълга, задушна, гореща нощ, без климатик, лежах облян в пот, но не можех да отворя прозорците, а щом се развидели и се събудих и погледнах през прозореца, небето вече беше ясно, почти безоблачно, ураганът беше преминал, всички улици, тротоари, къщи, дворове бяха покрити с клони, с килим от листа, клечки, безброй мокри, счупени, деформирани предмети превърнати в боклуци, непотребни, изкоренени или пречупени дървета с дебели стъбла. Все още силният, бурен вятър продължаваше да се носи невидим и свиреп, макар и да не беше вече тъй опустошителен. Всичко, което беше слабо, неустойчиво, беше вече счупено от него, листата на дърветата и палмите бяха накъсани, обрулени, а океанът, макар да се беше оттеглил в коритото си, беше необикновено гневен, кипящ и непредвидим. Видях, че много хора отиват към плажа и също тръгнах натам. Спрях на останките от тротоара на „1-ва Авенида“, по-напред беше невъзможно да се отиде и заедно с хората, от които се разнасяха възклицания, застанах там да гледам. Дългите няколко километра вълни край брегове на Хавана се издигаха като чудовища пред нас, високи, гневни, страховити, разбиваха се сред милионите тонове вода, пяна, излизаха на стотици метри навън от коритото на океана, потапяйки неизменно всичко по пътя си, а във въздуха докъдето ми стигаше погледа, се носеха гъсти облаци топла пара, летяха ситни водни пръски. Така, като великолепно зрелище, приключи най-дълго продължилият ураган от 5-та степен, нанесъл щети за милиарди и убил повече от 30 души само в Куба и стотици други в Барбуда, Сен Мартен, Бахамските и други острови в Карибско море, който носеше женското име Ирма, значещо справедливост и беше първият ураган, който видях с очите си и опитах, доколкото можах, да опиша.

Стефан Кисьов

Снимки: Стефан Кисьов

Broi 3 2017 v1.indd 25 14.10.2017 23:15:34

„10 години с вас“

На 21 юни в конферентната зала на Дома на националните малцинства в Прага се състоя концерт класическа музика и вернисаж на изложбата „10 години с вас“ по случай 10-та годишнина от официалното откриване на Дома на националните малцинства на улица „Воцелова“ 3 в Прага.

Якуб Щедрон – директор на ДНМ

Вечерта откри директорът на Дома Якуб Щедрон. Завеждащата отделението за националните малцинства и чужденци към Пражката община Яна Хайна говори за помощта, която Общината оказва на малцинствата. Д-р Андрей Сулитка, който по време на откриването на Дома през 2007 г. завежда Секретариата към Съвета на правителството за националните малцинства припомни, че първата крачка е направена още през 90-те г. Тогава още не съществува комисия за националните малцинства към Пражката община. Той подчерта особено важната роля на д-р Павел Рихетски, председател на Конституционния съд, който като зам. председател на Съвета на правителството, не само е защитавал идеята за създаване на ДНМ, но я подкрепял и с конкретни юридически решения, за да може Домът да получи необходимата сграда за функционирането си.

За голямото значение, което Домът има за отделните национални малцинства, говориха инж. Игор Золотарев, Михал Хрзастовски, д-р Хелена Носкова, д-р Агата Пилатова, Ирена Новакова. „Показахме, че като сме зааедно, можем да докажем много“, подчерта Игор Золотарев. „Трябва да търсим пътища за по-доброто функциониране на Дома“, добави Хелена Носкова.

Културната програма на вечерта включваше концерт класическа музика с участието на изпълнители от словашкото, руското и българското малцинство – Дана Коклес (сопран), Светлана Янова (пиано), Михаел Форщ (цигулка). В концерта взе участие и пианистът Лукаш Велемински.

Следваше презентация на изложбата „10 години с вас“. Нейният автор Радек Новак сподели интересни факти за улица „Воцелова“, на която се намира ДНМ, както и за самата сграда. Той изброи и общите мероприятия на националните малцинства – срещите и ежегодните конференции, представянето на издателската дейност на малцинствата по време на книжния панаир „Светът на книгата“, участието във фестивалите „Прага-сърцето на народите“, „Каморо“ и др.

Вечерта завърши с малка почерпка.

Създаване на Дома на националните малцинства в Прага

ДНМ е уникален проект на територията на Чешката република. Той предоставя материална база на сдруженията на националните малцинства в Прага и дава възможност те да представят своята културна и образователна дейност пред широката чешка общественост, да организират концерти, изложби, конференции, семинари, прожекции на филми, езикови курсове и др. Една от основните цели на дейността на ДНМ е свързана с работата с децата и подрастващите. Наред с културната дейност главен приоритет на Пражката община по отношение на националните малцинства е и подкрепата на образователната им дейност.

Домът на националните малцинства се намира на улица „Воцелова“ 602|3 в Прага 2. Улицата съществува от 70-те години на 19 век и оттогава носи името на чешкия поет, драматург, археолог и народен будител Ян Еразим Воцел (1802-1871). Сградата на днешния ДНМ е от 1876 г. и първоначално е била двуетажна. По-късно

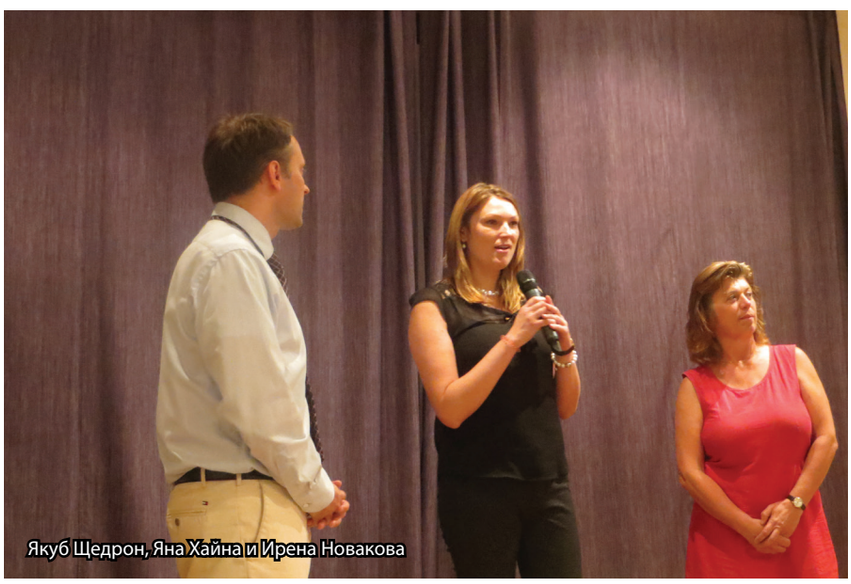
Якуб Щедрон, Яна Хайна и Ирена Новакова

Broi 3 2017 v1.indd 26 14.10.2017 23:15:36

са издигнати още два етажа.
Възникването на ДНМ става възможно благодарение на „Политическата концепция на столицата Прага за националните малцинства“, приета през 2002 г. Той е изграден благодарение на съвместните усилия на чешкото правителство, Пражката община и представителите на националните малцинства в Прага. С финансовата помощ на чешкото правителство (20 млн. крони) и Пражката община (15 млн. крони) е реконструирана полуразрушената сграда на улица „Воцелова“ 3, която става собственост на Общината след ликвидацията на Държавния фонд за децата и младежта през 2000 г. През 2002 година се подготвя планът за реконструкция и подбора на фирмата. Реконструкцията обаче се забавя заради съдебен спор, който продължава повече от две години. В средата на 2003 г. Чешкият електротехнически съюз завежда дело срещу Пражката община с цел да получи сградата на ул. „Воцелова“3. Реституционният иск на Чешкия електротехнически съюз е окончателно отхвърлен от Окръжния съд в Прага през октомври 2005 г. Съдът потвърждава, че сградата принадлежи на Пражката община и ремонтите започват. Реконструкцията приключва в края на февруари 2007 г.
Домът е тържествено открит на 21 юни 2007 г. в присъствието на висши държавни служители, посланици, дипломати, представители на националните малцинства и др. Първоначално в ДНМ са застъпени 11 национални малцинства: българското, гръцкото, немското, полското, ромското, руското, русинското, словашкото, сръбското, украинското и унгарското. По-късно в ДНМ е предоставена канцеларя на виетнамското малцинство.
Сградата разполага с библиотека, галерия, кинозала, зали за заседания, кафене, където националните малцинства имат възможност да развиват своята дейност, да организират мероприятия, да празнуват традиционните си и национални

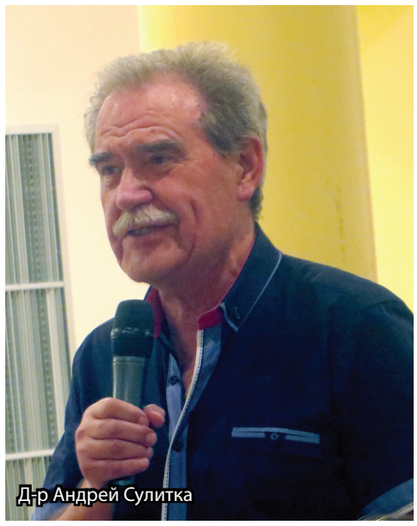
Д-р Андрей Сулитка

празници. Предвидени са и канцеларии за сдруженията, които служат и за редакции на периодични и непериодични издания на националните малцинства.
Първоначално ДНМ се управлява от Центъра за социални дейности Прага, а от 2009 г. е самостоятелна организация с нестопанска цел.

Мария Захариева

Снимки: Мария Захариева

Уникалният проект „Музикални скулптури“ впечатли пражката публика

Тази година Българският културен институт участва за седми пореден път в Нощта на музеите. По време на това изключително интересно и чакано културно събитие, в галерията на ул. „Климентска“ 6, бяха разположени нестандартните творби на младите автори Мартиан Табаков и Мартин Трифонов. Те представиха своя творчески проект „Музикални скулптури“. В нощта на музеите повече от 400 души посетиха БКИ и се насладиха на концерта на двамата изпълнители. Те имаха шанса да се докоснат до изключителните инструменти-скулптури и да се потопят в особената атмосфера, носеща силната и завладяваща българска енергия.
Гостите останаха удивени, а всеки един от посетителите получи възможността да изпробва уменията си върху иновативните произведения на изкуството.
Авторите споделиха за читателите на списание „Българи“, че проектът е базиран върху преминаването на вибрациите през даден предмет и излизането им под формата на звук. Металните скулптури са посредникът, който при определени условия може да се използва като звукоизвличащо средство, допълниха те. Звуците, които се възпроизвеждат при съприкосновение с определена скулптура, приемат нейните недостатъци и това прави крайния резултат уникален и неповторим. Именно в това се крие идейната същност на проекта „Музикални скулптури“, сподели Мартиан Табаков.

Той разказа изключително интересната си история за това как се е зародила идеята за музикалните скулптури преди години, именно в Прага. Тогава посещава БКИ заедно с брат си, който представя изложбата си. Мартиан седял пред института с ламаринка в ръка, с която издавал звуци, а случаен минувач на улицата се заслушал, оставил крона и отминал. Мартиан останал много изненадан, но за него това бил ясен знак от съдбата.
Посетителите на вернисажа бяха впечатлени и от двете скулптури от алуминий, които както се шегува авторът им Мартин Трифонов са слушателите, които се наслаждават на звуците от музикалните скулптури. Двамата млади автори, Мартиан Табаков и Мартин Трифонов, се откроиха с голям положителен вътрешен заряд и запомнящ се творчески почерк. С гостуването си в Българския културен институт те допринесоха за доброто име на България като страна с изключителен културен потенциал - заявка за силен бъдещ интерес към българския творец.

Раиса Андонова-Щурм

Broi 3 2017 v1.indd 27 14.10.2017 23:15:37

Етнографският музей на Пловдив чества 100 години

Етнографският музей в Пловдив.

Снимки: Пенка Калинкова и архив.

Етнографският музей на Пловдив стана на 100 години. Рождената му дата е 22 януари 1917 г., когато в Окръжната палата /днес сграда на Община Пловдив/ се свиква съвещание, в което участват членовете на Постоянната комисия и някои учители и общественици. Събранието решава „да се учреди при Постоянната комисия един Окръжен музей, който да събира от окръга всичко, което би имало значение за родинознанието ни и за възпитанието на бъдещите поколения". Правилникът е одобрен на 20 юли същата година от Министерството на вътрешните работи и народното здраве и от тази дата Етнографският музей започва активната си дейност.

Ретроспективна изложба „100 години история" е открита в Етнографския музей. Тя представя личности като директора на музея Йордан Попгеоргиев, етнографа и общественик Стойо Шишков и кмета на Пловдив през 30-те години Божидар Здравков, т.е най-заслужилите за създаването и укрепването на музея. Отделено е място и за строителите, стопаните и реставраторите на къщата на Аргир Куюмджиоглу – уникалната 170-годишна възрожденска сграда, в която се помещава Етнографският музей.

Музеят разполага с шест фонда, включващи над 50 000 културни ценности. В него са запазени вещи, принадлежали на някои от най-видните за България и българите личности, свързали живота си с Пловдив. Сред тях са имената на митрополит Паисий Пловдивски, Натанаил Охридски, Атанас Самоковлиев, кмета Божидар Здравков, композитора Ангел Букорещлиев, художника Иван Мърквичка, юриста и общественика Недко Каблешков...

Традицията продължава да живее чрез музейните колекции.

В залите има артефакти на по 200-300 години. Сред тях се открояват пастирска дърворезба, шевици, музикални инструменти, обреден реквизит, медни съдове, накити, традиционни и градски костюми, мебели и интериор, произведения на ювелирната техника, оръжия и църковна утвар. Всяка една от тях разказва истории за отминали времена, среща ни с бита, културата и моралните норми на тогавашните хора.

Много още може да се научи от сегашния директор на Етнографския музей в Пловдив доц. Ангел Янков. Сама по себе си къщата на Аргир Куюмджиоглу е уникална поради местоположението си: отпред се виждат два етажа, отзад – цели четири. Стъпила на стара римска крепостна стена, тя има 8 метра денивелация. Представлява архитектурна смесица между Изтока, Запада и Балканите. Построена е около 1847 година. Майсторът-строител хаджи Георги Станчовски е дошъл от Цариград, а всъщност е роден в родопското село Косово. Къщата е разположена в дъното на богато озеленен двор. Главната фасада към двора е решена симетрично и акцентирана с портик, подпрян на пет колони. Стрехите са оформени в три кобилици, съответно над трите крила на къщата. Тя е единствената къща с тройна кобилична форма.

Фасадата е обогатена и от прозорците, украсени с комбинирани кобилични корнизи и профилирани дървени капаци, които завършват с богата полихромна стенописна украса. Покритият с каменни плочи портик въвежда в просторен хайет. По неговата надлъжна ос са разположени четири стаи. Таванът на хайета има централно елиптично поле със слънце, изградено от островърхи листа, смокини и цветове. Особено представителен е салонът на горния етаж, заемащ цялата ширина на сградата. Над стълбището е естрадата за музикантите, отделена с дървен парапет. Решението на тавана е пищно. Средната му елипсовидна част е повдигната спрямо страничните плоскости. В центъра е слънцето, изградено от концентрични редове от лъчи и клонки. Застроената площ е около 570 кв. м., има общо 12 големи стаи, около 130 прозорци.

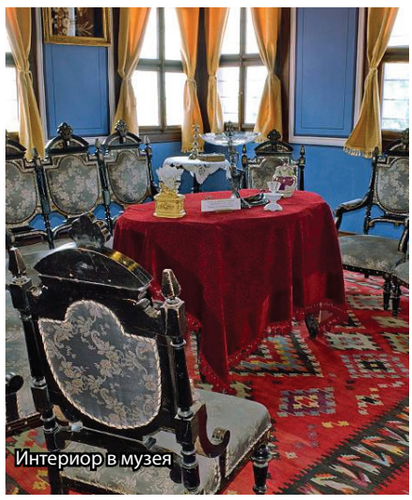
Интериор в музея

Аргир Куюмджиоглу е бил виден представител на пловдивския абаджийски еснаф, имал е и търговска фирма във Виена. След Освобождението се изселва там. В началото на века къщата е използвана и като тютюнев склад. По-късно тя е купена от италианеца тютюнотърговец Антонио Коларо и оздравена с трегери. Коларо е имал дългове, държавата покрива задълженията му, като му взима имота. По времето на кмета Божидар Здравков общината откупува къщата с намерението да я превърне в музей.

Началото на етнографската сбирка се поставя по идея на Стою Шишков. Негов барелеф има до стълбите, които водят към втория етаж.

Пенка Калинкова

Broi 3 2017 v1.indd 28 14.10.2017 23:15:37

Замъкът във Валтице

Историята на красивия моравски замък започва още в Средновековието. През 11 век той е бил притежание на епископите на Пасау и е представлявал малка крепост с отбранителни съоръжения, направени от дърво и камък.

Замъкът във Валтице

Първото документирано сведение за Валтице датира от 10 януари 1193 г. в декрета на император Хайнрих VI (1190-1197), с който тогавашният епископ на Пасау Волфгер го отстъпва на Вихард Зеефелдски, получавайки в замяна близкото имение Гнаст. Оттогава Валтице се превръща в наследствено имение на рода Зеефелд.

През следващите десетилетия тук често се организират рицарски турнири, особено популярни сред европейската аристокрация през Средновековието. Смята се, че приблизително по това време тук е основан и първият манастир. Със смъртта на внука на Вихард Албер през 1270 г. си отива последният мъжки наследник на рода, затова имението е поделено между шестте му дъщери. През следващите десетилетия Валтице е притежание на родовете Кюнринги, Раухенщайн и Потендорфи. През 1377 г. по идея на тогавашния собственик на имението Хайнрих Раухенщайн тук е построена първата църква, Св. Микулаш. През 1387–1395 г. в резултат на женитбата между Йохан I Лихтенщайнски и Елизабет фон Пуххайм могъщата аристократична фамилия Лихтенщайн става собственик на цялото имение и с малки прекъсвания то става нейно притежание чак до 1945 г. През 14 в. фамилията се смята за една от най-влиятелните и заможните измежду останалите аристократични родове – притежава околните резиденции Микулов, Леднице, Дрнхолице и Бржецлав. Последвалите хуситски войни нанасят огромни щети на замъка и прилежащите му земи. За съжаление не е известно какви промени настъпват в облика на замъка през 15 и началото на 16 век. Знае се със сигурност, че по времето на Хартман I Лихтейнщайн (1506-1540) и неговите наследници за Валтице постепенно настъпва период на разцвет. Към средата на века той вече представлява, макар и скромен по размери, ренесансов замък. Поради постоянната военна заплаха от страна на Османската империя, в околността се издигат отбранителни съоръжения. След като Кршищоф I Лихтенщайн е принуден да продаде замъка Микулов през 1560 г. по финансови причини, Валтице се превръща в главна резиденция на рода Лихтенщайн, начело на който застава неговият братовчед Хартман II, а намиращият се в непосредствена близост замък Леднице става тяхно лятно имение.

Между 16 и 19 век замъкът Валтице на няколко пъти променя своя архитектурен облик и интериор. Например, още в средата на 16 век той се разширява на североизток, като е издигнат още един етаж. В началото на 17 в. при Карл Лихтенщайнски (1569–1627) интериорът на замъка е пищно украсен, изобразяващ сцени от живота му. Изградено е северното крило на замъка, с голяма входна порта. За тази цел са привлечени известните за времето си италиански архитекти Джовани Мария Филипи и Джовани Батиста Карлеоне. Тези вътрешни промени представляват художествен израз на изкачването на неговия собственик в йерархическата стълбица на тогавашното аристократично общество. Заради приемането на католическата вяра и лоялността си към Хабсбургите, през 1607 г. Карл Лихтенщайнски получава от императора правото да има своя дворцова резиденция и да сече монети, една година по-късно получава титлата принц, през 1614 г. опавски херцог, през 1620 г. е назначен за императорски наместник в Прага, а на следващата година и за вицекрал.

Наследникът на Карл, синът му Карл Еузебиус (1611–1684), намира замъка за твърде неудобен, некомфортен и непрактичен за обитаване. Той не само иска да преустрои княжеската резиденция по свой вкус и разбирания, но даже обмисля идеята да построи нов замък на близкия хълм, където в момента се намира мемориална колонада. В крайна сметка Карл Еузебиус се отказва от идеята и се задоволява да извърши някои промени във външния облик на замъка, преустроявайки го в бароков стил. Подобно на баща си, той привлича множество архитекти, скулптори, художници, сред които италианеца Джовани Джакомо Тенкала, бърненския строител Ондржей Ерна и др.

Пищната украса на главната зала,

Снимка: архив

Broi 3 2017 v1.indd 29 14.10.2017 23:15:38

извършена през 30-те години, е дело на художника Джовани Батиста Гидони. Наред с огромната картинна галерия, включваща над 200 картини, през 1653 г. резиденцията се сдобива с още една голяма внушителна представителна зала, в която е изложена богата колекция от предмети на изящното изкуство. Така дворцовият комплекс се превръща от провинциално имение в един своеобразен културен център.
Карл Еузебиус и съпругата му са били известни и със своята благотворителна дейност – в района на огромното си имение във Валтице те основават болница, манастир, който поверяват на ордена на милосърдните братя, както и църквата Св. Августина. Тази благотворителна дейност е продължена при наследника му, принц Йохан Адам Лихтенщайнски (1684-1712), известен пътешественик, меценат, ценител и колекционер на предмети на изкуството, получил прозвището „австрийския Крез“ заради своето богатство. С негова помощ се възстановява създаденият през 15 в. францискански манастир. По времето на принц Йохан се извършва реконструкция на главната порта и приземния етаж на замъка, променя се украсата на интериора. Принцът обмисля да изгради голямо и представително стълбище за официални церемонии, но разработеният от италианския архитект Доменико Мартинели проект не се реализира заради конфликт между двамата. Построеното през 1706 г. стълбище в бароков стил е много по-малко и не толкова богато украсено в сравнение с първоначално замисленото. Приживе Йохан Адам отделя повече внимание за поддръжката на виенските си дворци, отколкото за моравското си имение Валтице. Причините за това не са финансови, а семейни. След смъртта на единствения му син става ясно, че замъкът и цялото имение ще станат притежание на неговия родственик и също член на аристократичната фамилия, принц Антон Флориан (1656–1721), към когото той изпитва неприязън. Затова, още приживе той завещава на един друг свой по-млад родственик, Йозеф Вацлав Лихтенщайнски, виенския си дворец, богатата си библиотека и колекция от картини, както и фамилните скъпоценности.
През 1712 г. Валтице става притежание на Антон Флориан. Той е опитен дипломат, бивш възпитател на по-младия брат на императора на Свещената Римска империя Йозеф I ерцхерцог Карл, който впоследствие става испански крал. Част от живота си Антон Флориан прекарва в испанския кралски двор като негов пръв министър. През 1711 г. той се завръща във Виена, където Карл е коронясан за император. След като става собственик на имението Валтице, Антон Флориан го преобразява в испански стил с помощта на архитекта Антон Оспел, който идва от Барселона. Разширява се пространството около резиденцията, построяват се градински тераси, летни павилиони и беседки, училище за езда, конюшня по испански модел.
Замъкът е наследен от сина на Антон Флориан Йозеф Йохан Адам Лихтенщайнски (1690-1732), който предпочита провинциалния живот в моравското си имение, отколкото във виенския имперски двор. Той също внася промени в интериора, който придобива нова, по-пищна украса, с богати декоративни форми, дело на италианския театрален дизайнер

Broi 3 2017 v1.indd 30 14.10.2017 23:15:40

Антонио Бедуци. По инициатива на Йохан Адам замъкът се сдобива с нова двуетажна представителна зала (която съществува до 1805 г.) и с богато украсен частен параклис в бароков стил. Построена е огромна тераса за приеми и официални церемонии. Свой отпечатък върху облика на Валтице слага и авторитетният за времето си австрийски архитект Йохан Бернхард Фишер фон Ерлах, който променя фасадите на източната част на замъка.

След смъртта на Йохан Адам Йозеф Вацлав Лихтенщайнски (1759–1805) става настойник на непълнолетния му син Ян Карл (1724–1748), а след ранната му смърт наследява имението и става глава на аристократичната фамилия. Той обаче прекарва малко време в замъка, защото служи като дипломат в посолствата в Берлин и Париж, участва във войните срещу Прусия. Въпреки това, подобно на своите предшественици, Йозеф Вацлав внася някои промени в облика на замъка. Около средата на 18 в. са разрушени най-старите запазени дотогава части на резиденцията и на тяхно място се появява огромен парк с павилиони, дело на архитекта Антон Мартинели. Това никак не е случайно – през 18 век в Европа на мода е т. нар. „паркомания“ и особено английските паркове.

При изграждането на парка Йозеф Вацлав внася нови дървесни видове от Северна Америка. Любител на науката и изкуството, той допринася значително за обогатяване на фамилната библиотека, подкрепя финансово редица композитори, сред които Волфганг Амадеус Моцарт. В края на века Валтице се сдобива и със свой театър.

През 19 в. вече не се внасят съществени промени в архитектурата на замъка, а само в отделни детайли. Неговите собственици посвещават повече време на поддържането на огромния парк, изграден по френски и английски образец. В парка се внасят дървесни видове от Източна Азия. Това е характерно най-вече за времето на Йохан II Лихтенщайнски (1840-1929), който е известен филантроп, любител на изкуството и историята, със забележителни познания по ботаника. По негово време във Валтице гостуват император Франц Йозеф със съпругата си Елизабет (Сиси) Австрийска, както и влиятелният канцлер Клеменс фон Метерних.

Според сключения Сенжерменски мирен договор през 1920 г. замъкът и околността влизат в пределите на новообразуваната Чехословашка република. Неговият интериор и външен облик са запазени. След Мюнхенското споразумение от 1938 г. в пределите на Третия Райх влиза част от Южна Моравия, включително Валтице, Леднице и град Бржецлав. С края на Втората световна война започва тъжна глава от историята на Валтице – фамилията Лихтенщайн е обявена за „враг“, цялата им недвижима собственост е конфискувана, а на нейните представители даже е забранено да влизат в страната. Нещо повече, в самия замък се разиграват редица зловещи събития. Откраднати са много ценни предмети, Червената армия разстрелва там съветски военнопленници, обвинени в „предателство“, а в следващите години част от замъка е превърната в концентрационен лагер за жени. Той се е използвал известно време и за склад, даже се е обмисляла възможността да бъде превърнат във фабрика. В първите десетилетия на „Студената война“ околността се оказва недостъпна за обикновените граждани – районът около замъка попада в граничната зона на комунистическа Чехословакия и затова е строго охраняван, даже са издигнати гранични укрепления. Въпреки това, през 60-те години започва реставрация на интериора на замъка, в резултат на която той придобива сегашния си облик. През 1996 г. замъкът Валтице е включен в списъка на ЮНЕСКО за световното културно и природно наследство.

Д-р Красимира Мархолева

Снимки: Красимира Мархолева

Broi 3 2017 v1.indd 31 14.10.2017 23:15:42

Остров Света Анастасия – райски кът в сърцето на морето

На три и половина мили югоизточно от Бургас и на 12 м. над морското равнище се извисява Света Анастасия - единственият обитаем остров в България. На него се намира уникална манастирска обител, която е дала името на острова. Ограбван, разрушаван и възраждан, той разпръсква духовна светлина в най-тежките години на българската история.

Остров Света Анастасия

Остров Света Анастасия е третият по големина сред седемте български острова в Черно море. Разположен е в Бургаския залив на площ от почти 8 500 кв.м. между нос Чукаля и нос Атия. Островът се е появил след изригването на вулкан. Обитаван е още в периода на късната античност (4-6 век), а от 15 век датира манастирът „Света Анастасия Фармаколитрия (Лечителка)", на чието име е наречен. Островът е нанесен върху картата на Черно море в края на XVII век от холандския картограф Николаос Витсен.

„Острова - на залива закрила"

Пътуването от залива до малкия остров е не повече от 30 мин. с катамаран.

За това кратко време човек се чувства на гребена на вълната и в буквалния, и в преносния смисъл. Скъсва със сушата, остава без почва под краката си, подвластен на магнитните аномалии и приумиците на вълните, обхванат от необятната свобода на морската шир.

Приближаваме Остров Света Анастасия – някогашен манастир, бивш затвор, доскорошен бохемски пристан и настояща атрактивна туристическа дестинация. Корабчето ни „стоварва" на кея.

На сушата ни обзема усещането, че всичко се движи. Посреща ни покрит с мидени черупки малък плаж и една обърната котва на брега. (Тук е забранено пускането на котви). Любезните домакини ни черпят с вкусни миди от островната ферма. И потегляме по знайните и незнайни пътища на Света Анастасия...

Легендите разказват...

Морските разбойници често нападали малкия остров и няколко пъти опожарявали манастира. Причината за това било заровеното там златно съкровище, пазено от призрака на загинал пират. При едно от поредните нападения монасите от манастира се помолили пред иконата на Света Анастасия да ги спаси. Тя чула молитвите им и изпратила силна буря, която потопила пиратския кораб. Пиратите се удавили, а останките на кораба им се вкаменили близо до брега, където могат да се видят и до днес. Освен вкаменения пиратски кораб, морето и силните бури са сътворили още няколко причудливи скални образувания като Гъбата и

Broi 3 2017 v1.indd 32 14.10.2017 23:15:43

Дракона. Гъбата е скала, откъсната от острова, на която се смята, че е погребан монах. Според една от легендите на острова има две подземия, които крият много тайни. Смята се, че под кладенеца се крие съкровището на загинал пират, чийто дух се успокоява само от звъна на пуснати монети. Друга легенда разказва, че в щернята е съкровището на Вълчан войвода.

Манастирът „Света Анастасия Фармаколитрия“

Манастирът „Света Анастасия Фармаколитрия (Лечителка, събирателка на билки)" е единственият островен манастир в България, запазен до наши дни. Бил неколкократно разрушаван, а после възстановяван през XV-XVI век и в началото на XIX век. Първоначално на острова е имало малка монашеска обител вероятно още в края на VI век. Предполага се, че манастирът „Св.Анастасия“е бил основан около IX-X в. Най-старата част на манастирската църква е датирана към XII-XIV в. Един анонимен портулан (ръководство за корабоплаване) от 1553 г. съдържа най-ранното пряко писмено свидетелство за манастира. Там островът е наречен „Островът на Предтечата“ явно защото манастирът „Света Анастасия“ е бил пряко зависим от Созополския „Свети Йоан Предтеча“. От грамота на патриарх Иеремия II от 1575 г. разбираме, че манастирът „Света Анастасия" е бил съживен от двама монаси. В друга грамота на патриарх Митрофан III от 1579 г. се подчертават заслугите на бившия Вселенски патриарх Нифонт, който живял през 15 и началото на 16 век. Благодарение на него манастирите „Свети Никола" и „Света Анастасия" стават ставропигиални (директно подчинени на Патриаршията.). В различни периоди „Света Анастасия" западал и след това отново се възраждал за нов живот. Според грамота на Вселенския патриарх Митрофан III от 20 февруари 1580 г. в делата му вземал участие и Михаил Кантакузин.

В миналото светата обител била многократно опожарявана и нападана от пирати и кърджалии, но духовната й сила не замирала. Във Ватиканската апостолическа библиотека е запазена богослужебна книга, принадлежала на островния манастир "Св. Анастасия" от 1623 г., в която има бележка за опустошенията, нанесени от казаците в Агатопол (Ахтопол), Созопол и манастира Продром.

Манастирската църква „Успение Богородично“

Турският географ Евелия Челеби споменава манастира в своя „Пътепис“ (1656), като го определя като богат.

По време на Руско-турските войни „Света Анастасия" е превърната в стратегическа база на турската артилерия. Свидетел на тези събития е френският офицер на турска служба Андре-Жозеф Лафит-Клаве. Игуменът на манастира Натанаил пише, че пред очите му на 28.03.1781 г. „проклетият Мехмед ага" пристигнал с „адрианополския полк" и ограбил острова.

Според бургаския възрожденец Стоян Шивачев манастирът притежавал малка флотилия, корабостроителница и вятърна мелница. Последната е изобразена до манастирската сграда на гравюра на Огюст Дезарно от 1829 г. През втората половина на XIX век манастирът бил богат и притежавал значително недвижимо и движимо имущество. През 1900 г. обача той и принадлежащите му имоти били продадени от гръцкия игумен архимандрит Антим на бургаските търговци Д .Хараламбус и Г. Жечков, но след протестите на местното население им бил отнет.

До 1901 година „Света Анастасия“ е подчинен на Цариградската патриаршия. След дълги борби е предаден на Българската патриаршия и на 15 август 1901 г. е преосветен. Манастирският храм бил прекръстен на „Света Богородица“. Църковната обител обаче постепенно запада. Цар Фердинанд харесвал острова и искал да си изгради морски дворец на него, но не получил разрешение от градската управа. „И сега островчето пустее с полупорутения си манастир..." пише през 1921 г. Иван Вазов в един от последните си пътеписи.

Храмовият празник на манастира се чества по стара традиция на 15 август – Успение Богородично. Причина за това е, че паметта на Света Анастасия се почита на 22 декември, но тогава морето е много бурно и островът е трудно достъпен. Манастирът съществува до 1923 година, когато е превърнат в затвор.

Манастирската църква „Успение Богородично“

Манастирската църква е изграждана на няколко етапа: Първо е издигната олтарната част (XV-XVI в.), през 1802 г. е пристроен наосът (представлява вътрешната част на храма); през 1805 г. е изграден притворът (входното помещение на храма) с костница. В храма е открит надпис от края

Broi 3 2017 v1.indd 33 14.10.2017 23:15:43

Фарът на Острова

на XVIII в. В превод от гръцки той гласи: *„(Този) строеж на Анастасия стана през 1772 година".* В началото на XIX век надписът е бил вграден в новопостроения метох.
През 1802 г. игуменът на манастира Натанаил, котленецът Матей Хаджигеоргюв и християни от Василико (Царево) стават основни ктитори на манастира. Това личи от няколко запазени дарителски надписа. Под мраморния под на притвора е открита костница, а другата се намира североизточно от апсидата на църквата. Тогава при преизграждането на цървата между старата част и наоса бил поставен иконостасът.
В църквата до днес са запазени част от стенописи от различни периоди. Оцелял е резбованият иконостас и храмовата икона на Света Анастасия, която сега се намира в бургаската църква „Света Богородица".

Анастасия Узорешителница (също Фармаколитрия, Римска, Илирийска) е християнска светица, почитана като великомъченица от източноправославната и от католическата църква. Смята се за закрилница на несправедливо обвинени в престъпления, на болни и на бедни хора. Покровителка е на аптекари и лекари.
Света Анастасия е родена в Рим в благородническо семейство. Баща е римският сенатор Претестат, майка Фавста изповядва християнската религия. Анастасия е омъжена насила за сенатор Помплий, който скоро след това загива по време на буря в морето. След смъртта му Анастасия използва цялото си богатство, за да помага на затворените заради религията си християни. Тя става легендарна лечителка, пътува от град на град, лекува много страдалци. Някои от тях успява да освободи. Получава прозвището си Фармаколитрия (от гръцки - избавителка на страданията). Осъдена е на смърт по време на масовите преследвания на християните. Била измъчвана 60 дни и след това изгорена жива на 22 декември 304 година. Паметта на светицата се почита в деня на мъченическата ѝ смърт - 22 декември.

Фарът на Света Анастасия
Подробни сведения за фаровете на острова ни дава изследователят Милан Асадуров в книгата си „Фаровете по българския черноморски бряг".
Известно е, че през 1614 г. за фар на острова е служел фенер, окачен на железен стълб. От картографски източници става ясно, че през 1828 г. на острова вече има сигнален „огън", а от 1863 г. върху железен стълб се издигали два фенера.
През 1888 г. френска фирма поставила оптика (петролна лампа) от 7-ма степен, излъчваща постоянна бяла светлина, видима на 10 мили. Фарът бил монтиран върху железен стълб на 40 метра над морското равнище през 1889 година. Оптиката му се пази и до днес.
През 1912 г. в северната част на острова са положени основите за новия фар, който се използва и до днес. Той е изграден от френска фирма и представлява бяла кръгла железобетонна кула, висока 12,3 м. с надморска височина 27 м. „Оптиката *Barbier & Fenestre* според Милан Асадуров е демонтирана от Св. Иван и преместена в 1914 г. на остров Св. Анастасия. За светлинен източник служела двуфитилна петролна лампа, излъчваща бяла постоянна светлина, която е пусната в действие на 13 юни 1914 г.
Фарът е модернизиран през 1932 г., като е поставен фаров апарат Julius Pintsch, работещ на маслена газ. Оттогава до днес маякът свети с бяла проблясваща светлина с периодичност 8 с (проблясък - 2 с, тъмнина - 6 с), която се излъчва от 27,7 м. През 1934 г. на оптиката бил поставен червен сектор към опасния район, известен като Биволите или Малацite. Фарът бил електрифициран през 1963 г. Днес той е снабден с електронен фаров автомат. Работи със слънчеви батерии. При добра видимост се забелязва от 20 мили.

Островът-затвор
През 20-те, 30-те и 40-те години на XX век остров Света Анастасия е превърнат в затвор. След преврата на 9 юни 1923 г., поради недостиг на места в бургаския затвор, на острова били заточени 132-ма комунисти и земеделци, но поддръжката на островния затвор била много трудна. Затова някои затворници били прехвърлени в Бургас, други – освободени. След атентата в църквата „Света Неделя" през 1925 година обаче, островът отново става затвор. В четири от килиите лежали 90 политически затворници. На 29 юли 43-ма от арестантите успяват да избягат с две лодки до нос Чукаля, стигат до Истанбул и оттам отплават за СССР. Много от тях впоследствие са интернирани в Сибир, където умират. Други се връщат в България. В тяхна чест островът е прекръстен през 1945 г. на Болшевик, а през 1972 г. в едно от крилата на манастира е открита музейна експозиция,

Broi 3 2017 v1.indd 34 14.10.2017 23:15:44

посветена на тези събития.
На 18 април 1935 година на острова са интернирни група политици, критикували правителството. Сред тях са и бившите премиери Кимон Георгиев и Александър Цанков, а през 1941-ва на острова са заточени отново политически затворници.

„Губернаторът на Острова“
Така бил наричан от островитяните големият поет Христо Фотев, който прекарвал тук летните месеци. Поетът обединявал около себе си музиканти, писатели, поети, артисти, режисьори. Всички те били сродени от свободата, която им давал Острова. Фотев е един от онези, превърнали това малко късче земя в пристан на бургаската бохема от 60-те до 80-те години на XX век. Когато питали поета какво правят толкова дълго на Острова, заклетият островитянин отговарял шеговито: „Ядем миди и плюем бисери“.
Христо Фотев активно се включва в археологическите проучвания „Болшевик“ в началото на 70-те години. Той организира и група хора от Клуба на културните дейци в Бургас, които също помагат. Тогава според проф. Иван Карайотов са намерени фрагменти от римска керамика, датирана от първите векове на новата ера, а при подводни археологически проучвания в акваторията на острова се появяват фрагменти от амфори и една цяла амфора от Ранното средновековие (V-VI век).
На Острова тогава имало ресторант и малък хотел (старите затворнически килии), където островитяните преспивали. Църквата „Успение Богородично“, фарът и кеят придавали мистична светлина на мястото. Незабравими остават за мнозина магичните изгреви и залези, както и нощните къпания, по време на които островитяните се радвали на светещия планктон, който сякаш ги озарявал и позлатявал.Този флурисцентен ефект на планктона Христо Фотев наричал с поетичната дума „екамус“.
Островът бил електрифициран и водоснабден едва през 1975 г. През 60-те и 70-те години на него имало музейни експозиции, разположени в различни сгради. Името му от 1945 до 1990 г. било „Болшевик“, но

Голямата манастирска сграда

бургазлии често го наричали само Острова.
Остров Света Анастасия е известен и с това, че на него са снимани филмите на Рангел Вълчанов „На малкия остров” (1958) и „Островът”(2011) на Камен Калев, с участието на Летисия Каста.

Остров Света Анастасия днес.
В началото на 1991 г. Бургаска община връща името на острова, а от 2001 г. манастирът е със статута на културно-историческа забележителност. Света Анастасия дълго време тъне в разруха, до момента, в който общината с помощта на средства от Оперативна програма „Регионално развитие” и с дофинансиране започва реконструкция на културно-историческото наследство на остров Света Анастасия. Реставрирани са църквата, голямата и малката манастирски сгради, изградена е открита сцена, наблюдателни площадки, открити са ресторант, лекарна, музей, магазин за сувенири, къща за гости, конферентна зала и др. Изграден е нов, по-голям кей, тъй като старият е разрушен от вълните.
През 2014 г. остров Света Анастасия се възражда за нов живот и се превръща в атрактивна туристическа дестинация. На него се провеждат концерти, театрални спектакли, творчески форуми.
В старата манастирска сграда днес има хотел и интерактивна музейна експозиция, която пресъздава историята на острова. Лекарната, с прекрасна гледка към необятната морска шир, предлага чай от 10 билки, отвари, домашна лимонада и манастирски ликьори. В ресторанта „100 години назад“ се приготвят ястия по стари бургаски рецепти. В църквата „Успение Богородично“ се извършват венчавки и кръщенета.
Запалете свещ в стародавния храм и ще се почувствате като част от многовековната история на това сакрално място.
За да се сбъднат мечтите ви, пуснете монетата в кладенеца на желанията (щерна) и ще бъдете „омагьосани“ с късмет и благополучие. Само със звъна на пуснати монети можете да успокоите духа на загиналия пират, който броди в дълбините.
Ако не се страхувате от духове и магнитни аномалии, можете да преспите в някои от манастирските килии. Така ще видите как слънцето се потапя в морето и как се „ражда“ от водната шир. Преди да си тръгнете, хвърлете монетата в щерната, за да се върнете отново в този райски кът в сърцето на морето.

Мария Захариева

Използвани са публикации на проф.дин Иван Карайотов и Милан Асадуров

Снимки: Мария Захариева

Broi 3 2017 v1.indd 35 14.10.2017 23:15:45

Метеора

Метеора - най-изумителният природен феномен и най-посещаваният туристически обект в Централна Гърция. В подножието на планината Хасия, в самото тесалийско поле, върху устремени към небето огромни, живописни скални образувания, извисяват елегантна снага манастирски сгради. Човек гледа и не може да повярва, че са дело на човешки труд.

Манастирът „Русану"

Някои от тях са като естествено продължение на природното чудо. Моето развинтено въображение си представя как огромни орли са ги срабчили в ноктите си, полетели са нависоко и са ги положили върху скалите, далеч от всякакви изкушения и нападения на недоброжелатели. Навярно така са виждали мястото и тези, които са го нарекли Метеора, от старогръцки „извисени във въздуха" или „между земята и небето"… Скалите достигат височина до 600 метра и са рядко срещани геологични образувания. От многото теории за тяхното възникване най-разпространена е тази, че са останали от праисторическо море, което се изтеглило на изток. По техните върхове днес се намират девет манастира, от които шест са действащи. Тяхното начало се губи някъде в десети век, а от 1988 година са включени в списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО.

Според легендите първите отшелници са се усамотили върху непристъпните, откъснати от света върхове на тези скали още преди десети век. Според изследователите първият отшелник бил някой си Варнава, който между 950-970 година създава първата монашеска обител „Свети дух", наричана от старогръцки скит. По-късно, през 1020 година критският монах Андроник създава Преображенски скит, в средата на дванайсети век се построяват още няколко скита и така се създава манастирският комплекс, монашеската „държава".

В началото на тринайсети век спокойствието и единението с Бога за монасите на Метеора е смутено от последвалите набези на кръстоносци, сърби, албанци и турци, които се опитват да завладеят Тесалия.

През 1334 година, търсейки спасение от нашествието на корсарите, тук пристига от Света гора монахът Атанасий, канонизиран по-късно като Атанасий Метеорски, който си поставя за цел да създаде на Метеора манастирски ред и организация по каноните на Света гора. С усилията на още 14 монаси върху Платис Литос, сиреч „Плоската скала", на височина 613 метра над морското равнище, той заточва строителството на изумителен манастирски комплекс „Преображение Господне", наричан още „Големият Метеор". Предполага се, че именно той дава и наименованието Метеора.

С времето се построяват и други манастири и през 16-ти век, в годините на най-големия разцвет на монашеската общност, те са вече 24. Величествеността на мястото, неговата естествена природна защита пред грабители и нашественици създават у монасите чувството за сигурност и с времето те изграждат монашеска общност, която се утвърждава и оцелява с помощта на много дарения от богати владетели, светски и духовни лица. До 20-те години на двайсети век, когато се изграждат днешните пътища и стълбища, монасите и посетителите са можели да стигнат до

Манастирът „Св. Троица"

Broi 3 2017 v1.indd 36 14.10.2017 23:15:45

Манастирът „Св. Стефан“

манастирите по въжени стълби или с помощта на монаси, които са ги изтегляли нагоре в специални мрежи. Споменатите начини за придвижване са отнемали повече от половин час и съвсем не са били безопасни. Така до манастирите стигали строителните материали, храната и всичко необходимо за живота на монасите. Всичко това днес звучи забавно. Наред с изумителната природна гледка, с Метеора се свързват и безброй драматични събития и сюжети, които привличат вниманието на създателите на много игрални филми. Най-експлоатирано е времето на Втората световна война, когато манастирите са били ограбени от нашествениците немци и италианци, на екзотичния фон тук се подвизава, естествено, и легендарният Джеймс Бонд.

Действащите манастири, които могат днес да се посетят са „Преображение Господне“ , „Св. Никола Анапавса“, „Св. Стефан“, „Русану“, „Света Троица“, „Варлаам“. За тези, които са посещавали български манастири, неизбежно ще се породи сравнение с видяното у нас, еднакво и вездесъщо за православието. Прекрасни стенописи в църквите, интересни магерници, огромни бъчви за вино и какво ли не, което свидетелства за отколешния живот на монасите тук. Това, което ми се стори странно е, че се плаща вход и че освен жените, и мъжете трябва да прикрият коленете си, ако са с къси гащи. И не забравяйте, преди да тръгнете за Метеора, да проверите по кое време са отворени за посещения отделните манастири и кой от тях в кой ден е затворен. За всички обаче еднакво важи монашеската сиеста от 13 до 15 часа, когато всички манастири из цяла Гърция затварят портите си за посетители. Но това не бива да ви смущава. И с манастирите, и без тях, най-голямото преживяване е пътуването по серпентините нагоре и насладата от неописуемата, невероятна гледка.

Имахме късмет два пъти да посетим тези несравними с красотата си места. Първият път бе в началото на деветдесетте години, когато всяко лято по покана на тогавашните ми гръцки студенти обикаляхме родината им и роднините им. Закара ни баща на мой студент от Лариса. Тогава нямаше и помен от това стълпотворение, на което попаднахме втория път с приятели преди две-три години през септември на път за любимата Керкира. Поглъщащият спокойствието туризъм и тук бе сложил лапи. Автобуси, тълпи, многоезична глъч, суетня, сергии, сувенири, джунджурии… Горките манастири, горките скали, какво доживяха след столетия да патят!

Ако искате да се насладите на това изумително чудо на природата, най-добре е да посетите Метеора с кола – сами или с близки приятели, не по времето на национални празници и в претъпкан туристически автобус. За да стигнете до тези величествени гледки, които се намират над самото село Кастраки, на 1-2 километра северно от градчето Каламбака, 21 километра северозападно от Трикала, на 70 километра западно от Лариса, на 240 км. от Солун, има два начина. Решили ли сте само да дойдете, да видите и да си тръгнете обратно, то след Солун трябва да хванете магистралата за Атина, да слезете от нея посока Лариса, през Трикала и сте в Калабака. Ако разполагате с повече време, добре е да преспите в Калабака или Касатраки и на другия ден да обиколите всички манастири. Хотели има на всяка крачка, не е проблем да намерите свободна стая от 40 до 60 евро за нощувка. За вечеря има няколко симпатични типични гръцки ресторантчета.

Вторият вариант ви предлагам, ако сте тръгнали за някой от Йонийските острови – Керкира, Левкада, Закинтос. Чудесен начин да си починете по средата на пътя от България.

До Калабака ще стигнете по пътя, който по-горе описах. След Метеора обаче няма да се върнете назад, а ще продължите на запад, по планински път около 40-50 км. и ще излезете на магистралата за Игуменица.

През Метеора естествено може да се мине и на връщане от почивка на споменатите острови, изборът си е ваш. Така или иначе, ако сте на път, заслужава си да видите това природно чудо, заслужава си! Ще се насладите на красоти, ще се заредите с енергия и дух, а това не е малко!

Васил Самоковлиев

Икона от Метеора

Снимки: личен архив на Васил Самоковлиев

Broi 3 2017 v1.indd 37 14.10.2017 23:15:46

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Kč. Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“. Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението **1962160309/0800** или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail balgari@ atlas.cz

За контакти:
o.s. Vazraždane
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
balgari@atlas.cz, www.blgari.eu

Снимка на стр. 40: Асен Зидаров

Българи брой 3 /2017

Издател:
Гражданско сдружение „Възраждане“, Воцелова 3, 120 00 Прага 2

Адрес на редакцията:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

Главен редактор:
Мария Захариева

Редакционен екип:
д-р Красимира Мархолева, Васил Самоковлиев

Сътрудници:
Снежана Тасковова, Пламен Тотев, д-р Таня Янкова, Стефан Кисьов, Даниела Горчева, Татяна Борисова, Минка Атанасова, Борислав Гърдев, Богдан Дичев, Раиса Андонова-Щурм, Златна Костова, Румяна Кирилова, Пенка Калинкова

Дизайн: Станил Станчев

Година 16, брой 3/2017

e-mail: balgari@atlas.cz
www.blgari.eu

Печат: Tiskárna Libertas, a.s.
Дадено за печат: 12. 10. 2017

Цена: 30 крони
Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въвеждани в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane

Balgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Balgari 3/2017

Adresa redakce a tel. spojení:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
balgari@atlas.cz, www.blgari.eu

Ročník XVI
Periodicita: 6
Náklad: 600 výtisků
Místo vydávání: Praha
Číslo vydání: 3/2017
Den vydání: 18. 10. 2017
Evidenční číslo: MK ČR 13282
Vydavatel: Vazraždane, Vocelova 3 120 00 Praha 2, IČO 26544229

LET STÍHAČKOU L-39 ALBATROS

Kdo z tvého okolí se proletěl stíhačkou? Buď první a užij si proudovou akrobacii! rychlost až 900km/h přetížení -2G + 4G Záruka maximální spokojenosti!!!

SAMOSTATNÝ SESKOK Z LETADLA

Zažij adrenalin při výskoku a samostatný let na padáku. Výcvik pod dohledem několikanásobné medailistky v parašutismu!

VĚTRNÝ TUNEL SKYDIVEARENA PRAHA

Vyzkoušej si pocit letu na vlastní kůži v největším větrném tunelu ve střední Evropě Bezpečný adrenalin pro každého. Doplňující výcvik pro parašutisty.

VYZKOUŠEJ SI JAKÉ TO JE BÝT PILOTEM

Splň si sen každého malého kluka a vyzkoušej si pilotovat letadlo. Žádný simulátor nenapodobí skutečný zážitek z letu!

VÍCE INFO O JEDNOTLIVÝCH PRODUKTECH, DÁRKOVÉ POUKAZY, FOTO, VIDEO A DALŠÍ NA... extreme66.com

Broi 3 2017 v1.indd 40 14.10.2017 23:15:50